

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ

ВОЈНА АКАДЕМИЈА



**ТЕМА: УПОРЕДНА АНАЛИЗА САДРЖАЈА БОРБЕНЕ
ЗАПОВЕСТИ КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И
ОПЕРАТИВНОГ НАРЕЂЕЊА КОМАНДИРА
У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ**

—мастер рад—

МЕНТОР

потпуковник

ванр. проф. др Винко Жнидаршич

СТУДЕНТ МАС

мајор

Мирослав Јовановић

Београд, 2026. године

УПОРЕДНА АНАЛИЗА САДРЖАЈА ЗАПОВЕСТИ КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ОПЕРАТИВНОГ НАРЕЂЕЊА КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

РЕЗИМЕ

Предмет овог мастер рада јесте упоредна анализа садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и Оперативног наређења командира у Војсци Србије, са циљем утврђивања њихових сличности, разлика и утицаја на ефикасност командовања у операцијама. Полазећи од значаја борбених докумената као основних инструмената командовања, истраживање је усмерено на анализу структуре садржаја, степена разраде појединих елемената, логичке уређености докумената и њихове усклађености са принципима командовања и стандардима планирања операција.

У раду су разматрани појам и значај борбених докумената, као и место и улога борбене заповести и оперативног наређења у процесу планирања, организовања и извођења операција. Посебна пажња посвећена је структури садржаја оба документа, степену разраде елемената садржаја, упоредној анализи еквивалентних елемената садржаја, као и њиховој функцији у преношењу одлуке командира.

Истраживање је спроведено применом методе анализе садржаја докумената, упоредне анализе, упоредне методе и хипотетичко-дедуктивне методе. Резултати истраживања показују да документа садрже исте или сличне елементе неопходне за припрему и извођење борбених дејстава, али да се значајно разликују у начину организације садржаја, степену систематизације и нивоу разраде појединих елемената.

Утврђено је да је оперативно наређење командира у Војсци Србије организовано у јасно дефинисане функционалне целине, да његова структура омогућава већу прегледност лакше разумевање оперативне ситуације, ефикаснију координацију дејстава и брже доношење одлуке. Насупрот томе борбена заповест командира у Војсци Југославије

одликује се већим степеном тактичке конкретизације појединих елемената и непосредношћу у издавању задатака, али мањом систематичношћу и прегледношћу.

Резултати анализе указују да оперативно наређење у већој мери подржава савремене принципе командовања, омогућава јасније разумевање командирове намере и обезбеђује већу флексибилност у условима динамичних промена оперативног окружења. Посебан значај има издвајање логистичке подршке као посебне целине, као и већи степен стандардизације и усклађености са савременим процедурама и стандардима Организације Северноатлантског споразума.

На основу спроведене анализе закључено је да оперативно наређење командира у Војсци Србије представља квалитативно унапређен, систематичнији и савременији документ у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије, уз задржавање основних функционалних елемената из борбене заповести.

Кључне речи: упоредна анализа, борбена заповест, оперативно наређење, структура садржаја, командовање, Војска Југославије, Војска Србије.

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CONTENT OF A COMBAT ORDER OF A COMMANDER IN THE ARMY OF YUGOSLAVIA AND AN OPERATIONAL ORDER OF A COMMANDER IN THE SERBIAN ARMY

SUMMARY

The subject of this master's thesis is a comparative analysis of the content of a combat order of a commander in Yugoslav Army and an operational order of a commander in the Serbian Army, with the aim determining their similarities, differences and impact on the efficiency of command in operations. Starting from the importance of combat documents as basic instruments of command, the research is focused on the analysis of the structure of the content, the degree of elaboration of individual elements, the logical organization of documents and their compliance with the principles of command and standards of planning operations.

The paper discusses the concept and significance of combat documents, as well as the place and role of combat orders and operational orders in the process of planning, organizing and conducting operations. Special attention is paid to the structure of the content of both documents, the degree of elaboration of content elements, a comparative analysis of equivalent content elements, as well as their function in conveying the commander's decision.

The research was conducted using the method of content analysis of documents, comparative method, and hypothetico-deductive method. The results show that that documents contain similar elements necessary for the planning and execution of combat actions, but also significant differences in the organization of content, the degree of systematization, and the level of elaboration of individual elements.

It was found that the operational order of the commander in the Serbian Army is organized into clearly defined functional units, and that its structure allows for greater clarity, easier understanding of the operational situation, more efficient coordination of actions, and faster decision-making. In contrast, the combat order of the commander in the Yugoslav Army is characterized by a greater degree of tactical concretization of individual elements and immediacy in issuing tasks, but less systematicity and clarity.

The results of the analysis indicate that the operational order to a greater extent supports modern command principles, enables a clearer understanding of the commander's intent, and provides greater flexibility in conditions of dynamic changes in the operational environment. Of particular importance is the separation of logistical support as a separate entity, as well as a greater degree of standardization and compliance with modern procedures and standards of the North Atlantic Treaty Organization (hereinafter referred to as NATO).

Based on the analysis conducted, it was concluded that the operational order of the commander in the Serbian Army represents a qualitatively improved, more systematic and modern document compared to the combat order of the commander in the Yugoslav Army, while retaining the basic functional elements of the combat order.

Keywords: comparative analysis, combat order, operational order, content structure, command, Army of Yugoslavia, Serbian Army.

САДРЖАЈ

УВОД	7
1. БОРБЕНА ЗАПОВЕСТ КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ.....	13
1.1 Документа за припрему, организовање и извођење операција у Војсци Југославије	13
1.2 Појам и структура садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије	15
1.3 Анализа елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије	18
1.3.1 Оријентири	19
1.3.2 Подаци о непријатељу	20
1.3.3 Задатак чете (вода), ојачања и подршка	21
1.3.4 Подаци о суседима и јединицама у непријатељевој и властитој позадини.....	22
1.3.5 Замисао за извршење задатка	23
1.3.6 Задаци непосредно потчињеним и придодатим јединицама и деловима за подршку	23
1.3.7 Подаци о подршци претпостављене команде	25
1.3.8 Организовање противоклопне борбе, противдесантне борбе и противваздушне одбране.....	25
1.3.9 Обезбеђење борбених дејстава	27
1.3.10 Организовање командовања, везе, сигнала и времена достављања извештаја....	28
1.4 Припрема елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије за упоредну анализу са елементима садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије	29
2. ОПЕРАТИВНО НАРЕЂЕЊЕ КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ.....	31
2.1 Документа за припрему, организовање и извођење операција у Војсци Србије	32
2.2 Појам и структура садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије.....	35
2.3 Анализа елемента садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије	37
2.3.1 Ситуација	37
2.3.2 Мисија	39
2.3.3 Извршење.....	41
2.3.4 Логистичка подршка.....	44
2.3.5 Командовање и телекомуникације	45

2.4 Припрема елемената садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије за упоредну анализу са елементима садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије.....	47
3. УПОРЕДНА АНАЛИЗА САДРЖАЈА БОРБЕНЕ ЗАПОВЕСТИ КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ОПЕРАТИВНОГ НАРЕЂЕЊА КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ	50
3.1 Упоредни приказ елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије.	51
3.3 Сличности и разлике у структури садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије	61
3.3.1 Кључне сличности садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије:	61
3.3.2 Кључне разлике у структури садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије:	62
3.3.3 Предности оперативног наређења командира у Војсци Србије у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије	63
3.3.4 Недостаци оперативног наређења командира у Војсци Србије у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије	65
ЗАКЉУЧАК	67
ПРИЛОЗИ.....	70
ЛИТЕРАТУРА	89

УВОД

Савремене борбене операције одликују се високом динамичношћу, сложеностју и потребом за прецизним, правовременим и прилагодљивим процесом командовања. Један од кључних инструмената остваривања функције командовања представљају борбена документа за командовање, која материјализују одлуку старешине и представљају основу за организовање, координацију и извршење задатака у операцијама. Структура садржаја и степен разраде елемената садржаја борбених докумената, непосредно утичу на ефикасност командовања и успешност извршења задатака.

Упоредна анализа садржаја борбене заповести у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије даје драгоцен увид у еволуцију војне праксе командовања. Југословенска народна армија, је била основана 1945. године и представљала је јединствену војну организацију Социјалистичке Федеративне Републике Југославије до њеног распада 1992. године.¹ Током свог постојања, Југословенска народна армија је развила структуриран приступ издавању борбених наређења. Борбена наређења у Југословенској народној армији су следила принципе војне доктрине и стратегије оружаних снага Савезне Федеративне Републике Југославије, од 1945. до 1992. године, и коришћена су у Војсци Југославије од 1992. до 2002. и у Војсци Србије и Црне Горе од 2002. до 2006. године.

Формирањем Војске Србије 2006. године започет је процес трансформације система командовања, који је обухватио организационе, нормативне и доктринарне промене. Као замена за борбену заповест, дотадашњи основни документ командовања у Војсци Југославије, уведено је оперативно наређење засновано на стандардима Организације Северноатлантског споразума, познатије по свом акрониму НАТО (у даљем тексту: НАТО).

Основни проблем, предмет и циљ истраживања

Основни проблем истраживања које је спроведено у мастер раду односи се на испитивање разлика између садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије, са аспекта структурне

¹Niebuhr, Robert, *Death of the Yugoslav People's Army and the Wars of Succession*, Polemos, 2004, pp 92.

систематичности, нивоа разраде елемената садржаја и практичне примене. Проблем истраживања је заснован на потреби научне провере да ли оперативно наређење као нови документ за командовање у операцијама представља квалитативни искорак у односу на претходни модел.

Предмет истраживања у мастер раду су садржаји борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије, тежишним коришћењем научне методе упоредне анализе, са циљем откривања и описа сличности и разлика у структури и степену разраде кључних елемената њихових садржаја.

Основно научно питање истраживања гласи : „Да ли садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије, у односу на садржај борбене заповести командира у Војсци Југославије, одликује виши степен структурне систематичности, детаљнија разрада елемената садржаја и да ли обезбеђује ефикасније командовање у операцијама?

Научни циљ изведеног истраживања у мастер раду је усмерен научни опис карактеристичних елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије и посебно значајно, научни опис међусобних односа и веза између њихових структурних и функционалних компоненти. Методом упоредне анализе идентификоване су сличности и разлике у структури садржаја докумената, уочене су предности и недостаци садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије у односу на садржај борбене заповести командира у Војсци Југославије и формулисани су предлози за унапређење садржаја оперативног наређења.

Друштвени циљ истраживања је могућа практична примена добијених резултата, ради унапређења садржаја оперативног наређења и повећања ефикасности командовања стрељачким одељењем, стрељачким водом и пешадијском четом у операцијама. Резултати истраживања могу допринети развоју ефикаснијих докумената за командовање, идентификовању добрих пракси из претходног система командовања, бољем разумевању развоја војне теорије и праксе у условима промене безбедносног окружења, организационе структуре јединица и интензивне међународне војне сарадње.

Хипотетички оквир и методе истраживања

На основу проблема и предмета истраживања, као и одређених циљева, истраживање је одређено следећом општом хипотезом:

Оперативно наређење командира у Војсци Србије има виши степен структурне систематичности, разрађености елемената садржаја и усклађености са савременим захтевима оперативног планирања и командовања у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије, што доприноси већој ефикасности командовања у савременим операцијама.

Општа хипотеза операционализована је кроз три посебне хипотезе:

Прва посебна хипотеза: Оперативно наређење командира у Војсци Србије поседује јаснију и систематичнију структуру садржаја у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије.

Друга посебна хипотеза: Елементи садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије разрађени су детаљније и прецизније у односу на одговарајуће елементе борбене заповести командира у Војсци Југославије.

Трећа посебна хипотеза: Садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије омогућава ефикасније командовање и координацију дејства потчињених и у већој мери је усклађен са савременим стандардима оперативног планирања и интероперабилности, у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије.

У току истраживања предмета су примењене све основне методе сазнања и истраживања (анализа, апстракција, специјализација, дедукција, синтеза, конкретизација, генерализација и индукција). Примарну улогу је имала метода анализе. Анализа садржаја је омогућила идентификовање кључних елемената структуре садржаја докумената и проучавање садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије. Применом упоредне анализе извршено је поређење елемената садржаја борбених докумената, у циљу проучавања сличности и разлика. Остале основне методе сазнања и истраживања коришћене су као помоћне, у појединим сегментима истраживања.

Од општенаучних метода примењене су упоредна метода и хипотетичко–дедуктивна метода, а од метода за прикупљање података примењена је метода анализе садржаја докумената.

Применом упоредне методе дошло се до нових сазнања о сличности и разликама у садржају борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије, упоређивањем елемената садржаја. Узимајући у обзир да је предмет истраживања упоредна анализа, ова метода је примењена као примарна.

Применом хипотетичко–дедуктивне методе, на основу узорака документа, борбене заповести и оперативног наређења, извршено је критичко преиспитивање постојећег сазнања о предмету истраживања и провера постављених хипотеза. Хипотетичко–дедуктивна метода примењена је као неизоставна, али помоћна метода истраживања.

За прикупљање података, којима су доказани ставови и разрађене појединачне хипотезе истраживања примењена је, као примарна, оперативна метода прикупљања података и то метода анализе садржаја докумената. Применом анализе садржаја докумената прикупљени су објективни, систематски, квантитативни и квалитативни подаци за дескриптивну анализу садржаја, односно за одређивање основних обележја докумената, на основу којих се дошло до сазнања о сличностима и разликама у садржају заповести и оперативног наређења. Применом ове методе уочени су недостаци у садржају оперативног наређења и формирани су предлози за оптимизацију садржаја.

Научна и друштвена оправданост истраживања

Научна оправданост овог истраживања огледа се у потреби систематичне упоредне анализе борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије, ради утврђивања структурних, функционалних и концептуалних разлика, насталих услед трансформације организације Војске и узрочно са тим и промене система командовања. Истраживање доприноси развоју теорије командовања, научној верификацији ефикасности докумената за командовање јединицама у операцијама и формулисању предлога за унапређење садржаја оперативног наређења.

Друштвена оправданост истраживања се огледа у могућности практичне примене систематизованих знања до којих се дошло истраживањем и унапређењу командовања одељењем, водом и четом. Ово истраживање ће, свакако, помоћи у идентификовању добрих пракси на nižем тактичком нивоу командовања, бољем разумевању промена услова у којима се изводе операције и допринети прилагођавању командовања истим. Кроз истраживање су продубљена и проширена постојећа научна сазнања о појединим елементима предмета истраживања.

Предмет истраживања односи се на период од 1992. године, када је настала Војска Југославије, до 2026. године. Просторно одређење предмета истраживања обухвата територију Републике Србије и бивше Југославије. У ширем смислу предмет истраживања припада теорији и пракси Војних наука, а уже посматрано припада командовању.

Проблем упоређивања садржаја борбене заповести и оперативног наређења командира, у циљу сагледавања промена и унапређивања садржаја докумената, није био предмет јавних научних анализа. Један део резултата истраживања садржан је и приказан на 30-тој међународној конференцији "Knowledge-Based Organization" која одржана 14.06.2024. у Сибиу, Република Румунија под насловом: Comparative Analysis of the content of Combat Orders in the Yugoslav People's Army and Operational Orders in the Serbian Armed Forces.²

Постојећа доктринарна документа Војске Југославије и Војске Србије, уџбеници из предмета тактика и командовање и руковођење, упутства, правила употребе јединица чете, вода и одељења, дали су основна полазишта предмета истраживања. Постојећа сазнања о појединим чиниоцима предмета истраживања у многome су коришћени и суштински су представљали основу за реализацију истраживања.

Рад је структуриран у више целина. У уводном делу дефинисани су основни проблем, предмет и циљ истраживања, као и хипотетички оквир и примењене методе истраживања. У првом делу рада извршена је анализа садржаја борбене заповести, са аспекта њене структуре и разраде елемената садржаја. Такође, извршено је рапчлањивање

²Jovanović Miroslav, Kojić Mladen, Jotić Slaviša, and Žnidaršič Vinko. "Comparative analysis of combat orders in the Yugoslav People's Army and operational orders in the Serbian Armed Forces" In International conference Knowledge-Based Organization, 2024, vol. 30, no. 1, <https://doi.org/10.2478/kbo-2024-0014>.

садржаја борбене заповести на саставне елементе, у циљу припреме за спровођење упоредне анализе. У другом делу рада спроведена је анализа садржаја оперативног наређења, са посебним освртом на структуру документа, елементе садржаја и начин њихове разраде. Извршено је рашчлањивање садржаја оперативног наређења на његове саставне елементе као припрема документа за упоредну анализу. У трећем делу рада извршена је упоредна анализа садржаја наведених докумената, при чему су утврђене њихове сличности и разлике. Истакнуте су предности и недостаци оперативног наређења у односу на борбену заповест. У завршном делу рада изложена су коначна разматрања, закључци и резултати спроведеног истраживања и дати су предлози за унапређење садржаја оперативног наређења.

1. БОРБЕНА ЗАПОВЕСТ КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

За успешно планирање, организовање и извођење операција у Војсци Југославије посебан значај имала су борбена документа, као основни инструмент система командовања. Она су представљала кључно средство за преношење одлука претпостављених, координацију дејстава потчињених јединица и обезбеђивање јединственог разумевања задатака у току извођења борбених активности.³

Борбена документа омогућавала су повезивање процеса планирања, доношења одлуке и њеног извршења, чиме су директно утицала на ефикасност командовања и борбену употребу јединица. Њихова форма и садржај били су строго нормативно уређени, што је обезбеђивало стандардизацију рада команди, штабова и командира, као јединствен приступ у процесу командовања.

Посебан значај ових докумената огледао се у чињеници да су представљала основни канал комуникације унутар командног ланца. Њима су дефинисани задаци, средства, рокови, мере координације и начини извршења. С обзиром на осетљивост садржаја, њихова израда, умножавање и дистрибуција били су праћени строгим мерама безбедности и прописаним степенима тајности. У том систему, борбена заповест командира представљала је централни документ, јер је непосредно преносила командантову одлуку у конкретне, јасно дефинисане и извршиве задатке потчињеним јединицама.

1.1 Документа за припрему, организовање и извођење операција у Војсци Југославије

Форма и облик докумената за командовање, извештавање и обавештавање у Војсци Југославије били су прописани Упутством за рад команди–штабова из 1983. године. Сва документа су била тајне природе. Израђивала су се у строго ограниченом броју примерака, неопходним за рад. Према важности података у њима, одређивао им се и одговарајући

³Jovanović Miroslav, Kojić Mladen, Jotiћ Slaviša, and Žnidaršić Vinko. "Comparative analysis of combat orders in the Yugoslav People's Army and operational orders in the Serbian Armed Forces" In International conference Knowledge-Based Organization, 2024, vol. 30, no. 1-2, <https://doi.org/10.2478/kbo-2024-0014>.

степен тајности и у складу са истим, предузимале су се одговарајуће мере безбедности.⁴

Према Упутству за рад команди–штабова Војске Југославије сва документа која су се непосредно односила на припрему, организовање и извођење борбених дејстава, маршевања, превозења, размештаја и одмарања јединица, називала су се борбеним документима.⁵

Према садржају и намени борбена документа су се условно делила на:

1. Документа за командовање:

- Заповести, наређења, директиве и инструкције;
- Наређења за обезбеђење борбених дејстава и за друге делатности;
- Планови, радне карте и одлуке.

2. Документа за извештавање и обавештавање:

- Борбени и оперативни извештаји;
- Извештаји по разним врстама обезбеђења борбених дејстава и другим делатностима;
- Обавештења стрелачки водих врста, укључујући фотографске снимке ситуација са радних карата и прегледних карата ситуације;
- Предлози и реферати органа у командама;
- Ратни дневник;

3. Приручна (или остала) документа:

- спискови;
- таблице;
- прегледи норми и података;
- разни прорачуни, прибележени, шеме.⁶

У свим борбеним документима посебно је наглашена потреба за јасноћом, прецизношћу и концизношћу изражавања. Мисли, намере и одлуке морале су бити формулисане недвосмислено, како би се обезбедило правилно разумевање и ефикасно извршење задатака.

Документа су морала бити:

⁴Упутство за рад команди-штабова, нацрт, ЦВВШ ЈНА, Београд, 1983, стр. 204.

⁵Исто.

⁶Исто.

- потпуна (садржати све неопходне елементе),
- једноставно формулисана,
- разумљива примаоцима,
- заснована на провереним подацима,
- правовремено израђена и достављена.

Стандардизована форма докумената подразумевала је јасно дефинисану структуру (назив команде, време и место издавања, степен тајности, наслов документа, адреса, потпис и прилози), чиме је обезбеђена уједначеност и оперативна употребљивост у пракси командовања.

1.2 Појам и структура садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије

Борбена заповест је представљала основни документ за командовање у операцијама којим се на јасан, категоричан и наредбодаван начин изражавала одлука команданта, односно командира, и на основу кога су потчињеним јединицама постављани конкретни задаци за извршење борбених дејстава. Њена суштина огледала се у преношењу одлуке претпостављеног у јасно дефинисане задатке који су морали бити недвосмислени, прецизни и извршиви у задатом времену и простору.⁷

Борбена заповест се по правилу односила на ангажовање целокупне јединице, при чему се приликом њеног саопштавања потчињенима излагао само онај део садржаја који се односио на њихову конкретну улогу и задатке, као и општи елементи који су били од значаја за заједничко разумевање ситуације и извршење задатка. На тај начин обезбеђивано је истовремено очување целовитости одлуке и оперативна употребљивост информација на свим нивоима јединице.

Поред борбене заповести, у пракси су се користила и наређења, која су представљала кратке и оперативне заповести. Она су се издавала у току извођења борбених и других активности, ради непосредног регулисања насталих ситуација и додељивања конкретних задатака потчињеним јединицама, без чекања на израду и

⁷Каровић Самед, *Командовање и руковођење*, Медија центар Одбрана, Београд, 2016, стр. 282.

издавање потпуне борбене заповести. На овај начин обезбеђивана је флексибилност командовања и брза реакција на промене на бојишту.⁸

Према одредбама Правила пешадијска (брдска, планинска) чета–вод, борбена заповест командира за борбу начелно је садржавала следеће елементе:

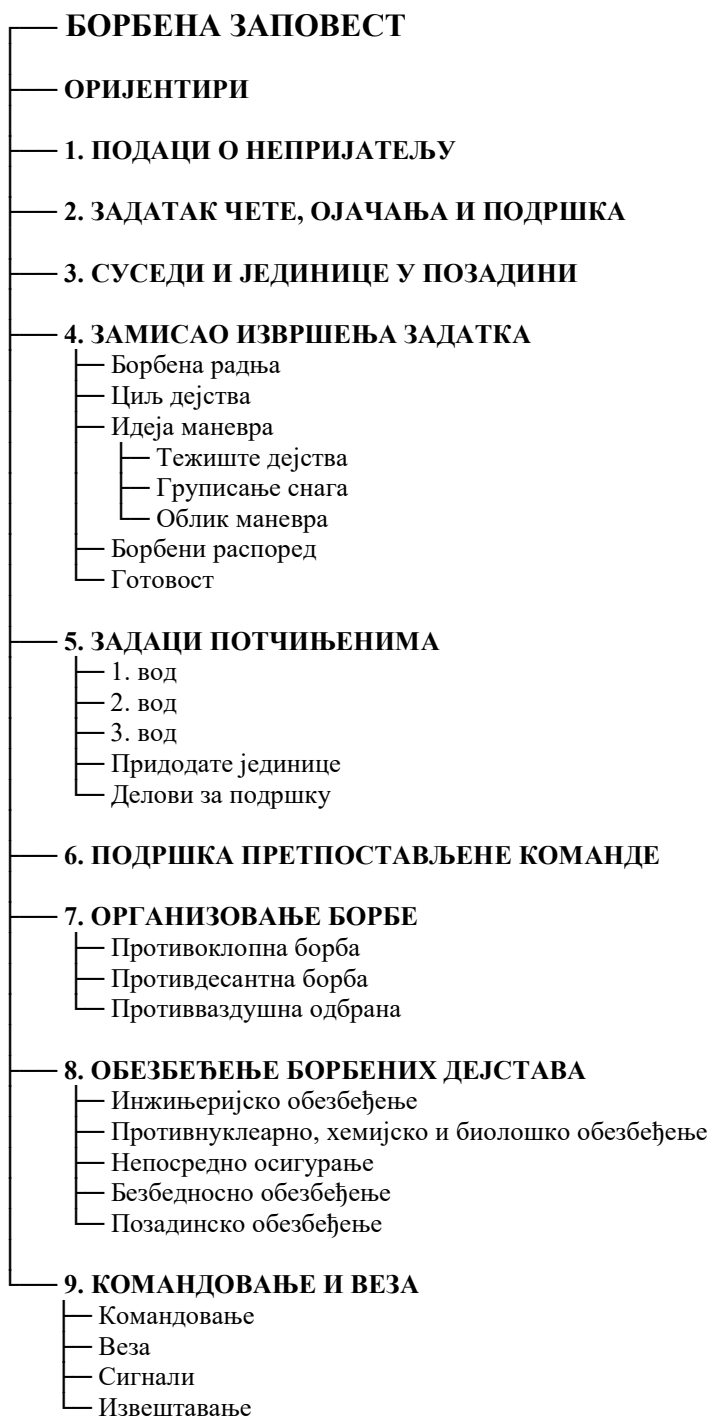
Оријентире,

1. Податке о непријатељу,
2. Задатак чете, ојачања и подршку,
3. Податке о суседима и јединицама у непријатељевој и властитој позадини,
4. Замисао за извршење задатка: борбену радњу, циљ дејства и идеју маневра (тежиште дејства, груписање снага и облик маневра), борбени поредак и готовост,
5. Задатке непосредно потчињеним и придодатим јединицама и деловима за подршку,
6. Податке о подршци претпостављене команде,
7. Организовање противоклопне борбе, противдесантне борбе и противваздушне одбране,
8. Обезбеђење борбених дејстава,
9. Организовање командовања, везе, сигнале и време достављања извештаја.⁹

Ради јаснијег приказа структуре и међусобне повезаности елемената борбене заповести командира у Војсци Југославије, у наставку је дат шематски приказ њеног садржаја, који је био заснован на логичком редоследу излагања података. Сваки елемент заповести имао је јасно дефинисану функцију у процесу планирања, организовања и извођења борбених дејстава. Приказана шема омогућава боље разумевање садржаја борбене заповести и односа између њених појединих целина. Она уједно представља и помоћно средство за детаљнију анализу сваког од наведених елемената у наредним потпоглављима.

⁸Упутство за рад команди-штабова, нацрт, ЦВВШ ЈНА, Београд, 1983, стр. 69.

⁹Правило пешадијска (брдска, планинска) чета–вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 25-26.



Слика 1: Садржај Борбене заповести командира у Војсци Југославије ¹⁰

Током периода постојања Војске Југославије основна структура борбене заповести командира, дефинисана Правилном пешадијска (брдска, планинска) чета-вод из 1977. године задржала је своју суштину. Касније стечена искуства, организацијске промене и

¹⁰Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 25-26.

промене тактике довеле су до надоградње појединих елемената, али је основни концепт борбене заповести командира остао непромењен.

Даља разрада и унапређење садржаја борбене заповести извршени су кроз нормативна документа Војске Југославије и Приручник за тактичку обуку из 2002. године. Искуства из оружаних сукоба деведесетих година допринела су детаљнијем дефинисању поступака преношења задатака, организације везе и извештавања, што је додатно унапредило садржај и начин издавања борбене заповести. На тај начин је обезбеђен континуитет између решења успостављених у Југословенској Народној Армији и њиховог даљег развоја у Војсци Југославије.

1.3 Анализа елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије

У циљу систематске анализе елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије, неопходно је разложити овај документ на његове структурне и функционалне целине. Такав приступ омогућава јасно уочавање улоге сваког појединачног елемента у процесу командовања, као и сагледавање њихове међусобне повезаности у оквиру целокупне структуре борбене заповести.

Анализа се заснива на опису сваког њеног елемента садржаја, са становишта његове намене у процесу планирања, организовања и извођења борбених дејстава. У наставку су појединачно разматрани основни елементи садржаја борбене заповести, почев од оријентира као полазне основе за просторну оријентацију, па све до организације командовања и система везе као завршних елемената који обезбеђују извршење донете одлуке.

У прилогу рада (Прилог 1) је приказан пример борбене заповести командира пешадијске чете у Војсци Југославије за извођење одбрамбене операције, који допуњује теоријски део рада и служи као основ за упоредну анализу са садржајем оперативног наређења командира пешадијске чете у Војсци Србије.

1.3.1 Оријентери

У оквиру издавања борбене заповести и организовања дејстава јединица, посебно место су заузимали оријентери као један од основних елемената за сналажење, координацију и управљање ватром на бојишту. Њихова правилна идентификација и означавање омогућавали су прецизно преношење задатака, одређивање праваца дејства и лакше усклађивање активности потчињених јединица током извођења операција.¹¹

Оријентери су јасно видљиви објекти на земљишту који служе као значајни визуелни маркери за показивање циљева и покрета у одређеној зони осматрања. То су природни или вештачки објекти који се лако могу идентификовати и користити као референтне тачке. Они су омогућавали јасно разумевање простора извођења борбених дејстава, лакше навођење и координацију покрета јединица, као и брже и прецизније командовање у условима ограничене видљивости или сложене конфигурације терена.¹²

Постављање и употреба оријентира од изузетног је значаја била у планирању операција. Приликом означавања оријентира, примењиван је посебан начин означавања здесна улево. Ово означавање је вршено по појасевима, и то на следећи начин: од себе ка непријатељу у случају извођења нападне операције, односно од непријатеља ка себи у случају извођења одбрамбене операције.¹³

Приликом планирања и извођења операција, веома је важно било да припадници јединице буду упознати са оријентирима и њиховим распоредом. Ово је обезбеђивало координацију и ефикасност у извршавању задатака, смањујући могућност конфузије и грешака у комуникацији. Заједнички оријентери који су добијани од претпостављеног, односно од надређеног, морали су бити строго поштовани и није било дозвољено њихово мењање. Ово правило је било од суштинског значаја јер је осигуравало конзистентност и усклађеност у извршавању наређења и задатака.¹⁴

¹¹ *Правило војник-одељење пешадије*, ССНО, Београд, 1980, стр. 25-30.

¹² Исто.

¹³ Исто.

¹⁴ Исто.

1.3.2 Подаци о непријатељу

Један од најзначајнијих елемената борбене заповести односио се на прикупљање, обраду и саопштавање података о непријатељу. Правовремене и поуздане информације о снагама непријатеља омогућавале су командиру да реално процени ситуацију, донесе адекватну одлуку и правилно усмери дејства потчињених јединица. Због тога су подаци о непријатељу представљали важан основ за планирање и успешно извођење борбених операција.¹⁵

У овој тачки заповести саопштавали су се подаци о јачини и врсти јединице, вероватни борбени распоред, намера (задатак). Ово је укључивало информације о типу јединице (пешадија, оклопне јединице, артиљерија и сл.), организацији и борбеном распореду.¹⁶

Саопштавали су се подаци о губицима непријатеља у људским и материјално–техничким ресурсима. То је подразумевало податке о броју и врсти губитака које је претрпео непријатељ, као што су број убијених, рањених или заробљених војника, као и уништена или оштећена техника, возила, оружје и друга опрема. Саопштавали су се подаци о уоченим активностима и ватреним тачкама. Ове информације су биле кључне за процену тренутне способности непријатеља и планирање даљих дејстава.¹⁷

Информације о коришћењу нуклеарног и хемијског оружја биле су од критичне важности, због њиховог разорног утицаја и потребе за одговарајућим мерама заштите и противдејства, као и подаци о ангажовању авијације, врсти и броју авиона, њиховим задацима, резултатима дејстава и потенцијалним претњама из ваздуха.¹⁸

Поред наведеног, саопштавани су и други важни познати подаци који су могли утицати на ситуацију на бојишту или бити од значаја за извршење задатка, као што су подаци о временским условима, карактеристикама терена, моралу јединица и другим факторима.¹⁹

¹⁵Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 128-129.

¹⁶Исто.

¹⁷Исто.

¹⁸Исто.

¹⁹Исто.

1.3.3 Задатак чете (вода), ојачања и подршка

Након саопштавања података о непријатељу, у борбеној заповести посебно место заузимало је дефинисање задатка сопствене јединице, као и елемената ојачања и подршке који су били неопходни за успешно извршење борбених дејстава. Овај део заповести имао је велики значај јер је представљао основу за разумевање улоге јединице у оквиру шире оперативне замисли претпостављене команде. Јасно и прецизно формулисан задатак омогућавао је потчињеним старешинама и јединицама да правилно схвате циљ дејства, простор и време извршења, као и значај сопственог ангажовања у остваривању укупног успеха операције.²⁰

Поред основног задатка, у овој тачки су били дефинисани и елементи који су се односили на ојачања и различите облике борбене и ватрене подршке. Употреба придодатих снага и средстава, као и координација са јединицама које су пружале подршку, били су од великог значаја за повећање борбених способности јединице и стварање услова за успешно извршење постављеног задатка. На тај начин обезбеђивало се јединствено разумевање намере претпостављене команде, усклађено деловање свих ангажованих снага и ефикасна организација борбених активности на одређеном простору и у задатом времену.²¹

Ова тачка заповести саопштавала се у обиму у којем је задатак примљен од претпостављене команде.²² Садржала је врсту операције, задатак (ближи, даљи и следећи), време приправности и податке о ватреној подршци. Одговарала је на питања: шта треба да се уради, где, када ће се десити и зашто се спроводи. Саопштавала су се ојачања, рејон одбране, зона дејства и допунска зона дејства, задатак јединице, предња граница појаса главне запречне ватре, подршка и готовост.²³ Овакав начин формулисања осигуравао је да су задатак и његова сврха јасни и да су директно повезани са вишим циљем операције коју је одредила претпостављена команда.²⁴

²⁰Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 181.

²¹Исто.

²²Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 129-131.

²³Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 181.

²⁴Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 129-131.

1.3.4 Подаци о суседима и јединицама у непријатељевој и властитој позадини

У оквиру борбене заповести значајно место заузимали су и подаци о суседним јединицама, као и о снагама које су се налазиле у непријатељевој и властитој позадини. Ови подаци били су важни ради обезбеђивања међусобне координације, усклађеног дејства и правовременог реаговања свих ангажованих снага на бојишту. Познавање задатака и распореда суседних јединица омогућавало је потчињеним старешинама да стекну потпунију слику о ситуацији, разумеју сопствено место у борбеном распореду и ускладе своја дејства са дејствима других јединица.²⁵

Ова тачка борбене заповести је садржала опште податке о суседним јединицама, као и о снагама које су се налазиле у непријатељевој и властитој позадини, без улажења у детаљне и прецизне податке. На овај начин је само у основним цртама приказиван њихов распоред и општи задаци, како би се обезбедило приближно разумевање ситуације у непосредном окружењу јединице.

Такво саопштавање имало је за циљ да се потчињени упознају са постојањем и приближном улогом суседних снага, ради основне координације и избегавања неусклађености у извођењу задатака. Иако подаци нису били прецизни нити детаљно разрађени, они су били довољни да се стекне општа слика о распореду снага и могућим правцима њиховог дејства, што је доприносило бољем разумевању укупне борбене ситуације.²⁶

У овој тачки заповести укратко су се саопштавали задаци јединица испред (ако их је било), десно, лево и позади.²⁷ Ово је подразумевало да су се укратко и јасно објашњавали задаци суседних јединица, чиме се обезбеђивала координација и свест о околним снагама. Задаци јединица испред могли су да укључују извиђање, нападна или одбрамбена дејства, док су задаци јединица десно и лево могли да укључују бочну заштиту, подршку или координисан напад. Задаци јединица позади су се често односили на задатке резерве, логистичку подршку или обезбеђивање комуникационих линија. Оваквим саопштавањем задатака омогућавало се да јединица буде упозната са улогом и

²⁵Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 181.

²⁶Исто.

²⁷Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 85-86.

кретањем других јединица у његовој непосредној близини, што је било кључно за успешну реализацију задатка.²⁸

1.3.5 Замисао за извршење задатка

Након дефинисања задатка сопствене јединице, као и саопштавања података о ојачањима и подршци, у борбеној заповести следио је део који се односио на замисао за извршење задатка. Она је представљала је кључни део борбене заповести, јер је садржавала идеју команданта о начину извршења задатка. У њој су дефинисани борбена радња, циљ и тежиште дејства, груписање снага, облик маневра, као и борбени поредак и ниво готовости, чиме је обезбеђивано јединство намере и извођења.²⁹

У овој тачки заповести командир је износио своје основно схватање начина употребе расположивих снага и средстава, чиме се потчињенима преносила јасна идеја о планираном начину извођења борбених дејстава и очекиваном току операције. Овај део заповести је представљао везу између добијеног задатка и конкретног начина његовог извршења на терену.³⁰

У оквиру замисли за извршење задатка саопштавали су се кључни елементи који су обухватили борбену радњу, циљ дејства, тежиште дејства, начин груписања снага и изабрани облик маневра. Поред тога, дефинисао се и борбени распоред јединице, као и ниво готовости неопходан за почетак и извођење операције. Командир је у овом делу излагао основни концепт употребе снага, укључујући распоред, тежиште дејства и редослед активности. На тај начин обезбеђивало се јединствено разумевање начина употребе јединице, што је доприносило усклађеном деловању потчињених елемената и ефикасном извршењу постављеног задатка.³¹

1.3.6 Задаци непосредно потчињеним и придодатим јединицама и деловима за подршку

У борбеној заповести командир је детаљно разрађивао задатке непосредно потчињеним и придодатим јединицама, као и деловима за подршку, при чему је сваки

²⁸Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 193.

²⁹Исто, стр. 182.-193.

³⁰Исто.

³¹Исто.

елемент борбеног распореда добијао конкретно дефинисану улогу у оквиру укупне замисли. Овај део заповести представљао је најконкретнији ниво разраде задатка, јер су се у њему прецизирали начин извршења, простор извођења операције и очекивани ефекти дејства сваке појединачне јединице.³²

Потчињеним јединицама се прецизирао начин извођења операције, заштита од дејства нуклеарних, хемијских и биолошких агенаса, извођење дејстава и противдејстава у операцији и сарадња са другим елементима борбеног распореда и суседних јединица. Дефинисани су и задаци за ватрену подршку.³³

Тако је, у складу са замисли, свакој нижој јединици био одређен рејон, задатак, борбени распоред и зона дејства, уз нагласак на организацију система ватре, коришћење терена и међусобно садејство са суседним јединицама. Резерви је био одређен рејон размештаја, као и улога у извођењу дејства, прихвату јединица из прве линије и затварању могућих продора непријатеља, док је ватрена подршка била прецизно усмерена на критичне правце и фазе борбеног дејства. Делови за подршку су имали задатак да непрекидно подржавају борбена дејства, спречавају организовање напада непријатеља, ометају његово напредовање и обезбеђује услове за успешну одбрану и противнапад.³⁴

На овај начин је постигнута потпуна разрада задатака по нивоима командовања, чиме се обезбеђивала јасна подела одговорности, усклађено деловање свих елемената борбеног распореда и ефикасно извршење постављених задатака у сложеним борбеним условима.³⁵

На пример, ако се радило о одбрамбеној операцији, стрељачким водовима у првој линији су се дефинисали: рејон одбране и задатак, протезање линија ровова и саобраћајница, израда и подешавање објеката за заштиту од дејства нуклеарних и хемијских средстава, места и врсте препрека, зона дејства, начин организовања система ватре, готовост, задаци за осигурање бокова и спојева, начин извршења задатка и садејство са осталим елементима борбеног распореда и суседима. Резерви су се саопштавали састав

³²Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 182-194.

³³Исто.

³⁴Исто.

³⁵Исто.

и јачина, рејон одбране, начин прихвата водова прве линије, правац противнапада, обезбеђење крила и бокова и задаци за извиђање. Четној ватреној групи су се прецизирали: састав, рејон ватрених положаја, време готовости и задаци за извођење ватрене подршке.³⁶

1.3.7 Подаци о подршци претпостављене команде

Овај елемент борбене заповести садржао је податке о подршци ватрене и противоклопне групе и слично.³⁷ Саопштавани су подаци о подршци, при чему се у начелу нису износили детаљни и свеобухватни елементи, већ су задаци јединица за ватрену подршку били приказани на описан и општи начин. Тако се у основним цртама указивало на њихову улогу у оквиру борбеног распореда, без улажења у прецизну разраду ватрених положаја, конкретних циљева и детаљних процедура употребе.³⁸

Овакво саопштавање имало је за циљ да се потчињени упознају са постојањем, структуром и основном наменом средстава ватрене подршке, као и са њиховим општим могућностима и местом у оквиру борбеног поретка јединице. Посебно је наглашавана њихова улога у подршци кључним фазама борбе, као што су прихват снага, одбрана критичних праваца, успоравање и заустављање напредовања непријатеља, као и стварање услова за извођење противнапада.³⁹

Иако подаци нису били детаљно разрађени, они су били довољни да се стекне општа слика о начину ангажовања ватрене подршке и њеном значају за укупно извођење операције. На тај начин обезбеђивано је основно разумевање њене улоге у систему садејства, уз остављање простора да се конкретни елементи употребе прецизирају кроз посебна наређења и накнадна усмеравања у току извођења борбених дејстава.⁴⁰

1.3.8 Организовање противоклопне борбе, противдесантне борбе и противваздушне одбране

У оквиру борбене заповести посебна пажња је посвећивана организовању противоклопне борбе, противдесантне борбе и противваздушне одбране, као саставних

³⁶Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 85-86.

³⁷Исто.

³⁸Исто, стр. 86.-90.

³⁹Исто.

⁴⁰Исто.

елемената укупног система заштите јединице. Ова тачка је представљала значајан сегмент заповести, јер је обухватала мере и поступке усмерене на спречавање изненадног и масовног дејства оклопних, ваздушних и десантних снага непријатеља, које су могле имати одлучујући утицај на ток борбених дејстава.⁴¹

У делу који се односио на противоклопну борбу, четној противоклопној групи су се прецизирали само основни елементи ангажовања, као што су правци вероватног наилаaska тенкова непријатеља, општи ватрени положаји, ватрени сектори и допунски сектори, као и задатак у целини. Такође су се дефинисале линије отварања и прекида ватре, општи задаци у погледу утврђивања и маскирања, правци дејства и основни видови садејства са осталим елементима борбеног распореда и противоклопном групом батаљона. Поред тога, на општем нивоу су се одређивали правци извлачења, начин међусобног прихвата и сигнализација за излазак на противоклопне положаје, без улажења у детаљну тактичку разраду.⁴²

Када је реч о противдесантној и противваздушној борби, нагласак је био на организовању осматрања ваздушног простора и благовременом јављању о појави ваздушних десаната непријатеља. Прецизирани су задаци осматрачких елемената, као и тежиште осматрања, док су средства и основни начин реаговања били одређени у општим цртама, у складу са ситуацијом и условима извршења задатка. Посебно су биле дефинисане мере противваздушне заштите, укључујући основна правила распознавања властитих летелица, као и поступци за смањење последица евентуалног дејства из ваздушног простора.⁴³

На овај начин обезбеђиван је јединствен и усклађен систем противоклопне, противдесантне и противваздушне заштите, при чему су задаци били формулисани на довољно општем нивоу да омогуће флексибилност у извршењу, али и јасно разумевање основних обавеза свих ангажованих елемената.

⁴¹ *Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод*, ССНО, Београд, 1977, стр. 138-140.

⁴² Исто.

⁴³ Исто.

1.3.9 Обезбеђење борбених дејстава

У оквиру борбене заповести посебно су се прецизирале мере из домена инжињеријског обезбеђења, противнуклеарног, хемијског и биолошког обезбеђења, непосредног осигурања, безбедносног обезбеђења и позадинског обезбеђења, као саставних елемената укупне подршке и заштите јединице у борби. Ове мере су представљале важан предуслов за одржавање борбене способности, континуитета дејстава и заштите људства и средстава у условима интензивних борбених активности.⁴⁴

У делу који се односио на инжињеријско обезбеђење, дефинисао се степен уређења положаја, начин савлађивања препрека испред предњег краја и у дубини одбране непријатеља, као и број места пролаза кроз препреке, уз одређивање јединица које су биле задужене за њихову изграду. Такође су били дефинисани састав и задаци групе за рашчишћавање, као и мере за утврђивање и запречавање достигнутих линија, чиме се обезбеђивала контрола простора и олакшано извођење даљих борбених радњи.⁴⁵

Противнуклеарно, хемијско и биолошко обезбеђење је обухватало задатке у вези са осматрањем нуклеарних и хемијских удара, припрему и употребу средстава заштите, као и поступке у случају савлађивања контаминираних зона у току напада. На тај начин се обезбеђивала правовремена реакција и смањење последица дејства ових средстава по јединицу.⁴⁶

Мере позадинског обезбеђења биле су дефинисане у више функционалних целина и обухватале су рејон распореда позадинских станица батаљона и најповољније правце њиховог премештања, место четне станице за снабдевање и станице санитетског транспорта, као и начин снабдевања вода и придодатих јединица. Поред тога, били су одређени начини прикупљања и евакуације повређених и оболелих, попуна возила погонским горивом и мазивом, као и норме утрошка и поступци попуне. Додатно су били прецизирани поступци оправке и евакуације неисправних возила, наоружања и друге

⁴⁴Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 138-140.

⁴⁵Исто, стр. 139.-140.

⁴⁶Исто.

опреме, као и начин преузимања и дотура хране од интендантске станице батаљона до четне станице за снабдевање и њена даља подела.⁴⁷

1.3.10 Организовање командовања, везе, сигнала и времена достављања извештаја

Последњи елемент борбене заповести командира у Војсци Југославије односио се на организовање командовања, система везе, сигнала и времена достављања извештаја. У овом делу заповести дефинисани су основни организациони елементи који су омогућавали непрекидно и ефикасно командовање јединицом у току борбених дејстава, као и правовремену размену информација између свих нивоа командовања. Његов значај огледао се у томе што је представљао завршни елемент заповести, којим се практично обезбеђивало извршење свих претходно дефинисаних задатака и мера.

У оквиру ове тачке наводили су се основни подаци о месту командира, начинима и средствима комуникације која су се користила за одржавање везе са потчињеним и суседним јединицама. Посебно се прецизирано место осматрачнице командира чете, као и начин одржавања везе у различитим условима борбене ситуације. Такође су били дефинисани сигнали садејства, као и сигнали за узбуђивање у случају ваздушне, радиолошке и хемијске опасности, што је омогућавало усклађено поступање свих делова јединице. Сигнали и начини јављања били су углавном једноставни и униформни, што је у одређеним условима могло ограничити брзину и поузданост преноса информација.⁴⁸

Временски оквири за достављање извештаја били су мање прецизно дефинисани у односу на савремена решења, где се инсистира на јасно утврђеним циклусима извештавања, као и на стандардизованим процедурама за хитно извештавање у ванредним ситуацијама зато што су техничка средства била непоуздана и ограничене употребе.

И поред наведених ограничења, овај елемент борбене заповести представљао је функционално решење у оквиру тадашњег система командовања, обезбеђујући неопходне услове за одржавање континуитета командовања, координацију активности потчињених и реаговање на промене у борбеној ситуацији.

⁴⁷Правило пешадијска (брдска, планинска) чета-вод, ССНО, Београд, 1977, стр. 139-140.

⁴⁸Исто, стр. 87-88.

1.4 Припрема елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије за упоредну анализу са елементима садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије

Ради спровођења упоредне анализе са оперативним наређењем командира у Војсци Србије, садржај борбене заповести командира у Војсци Југославије разложен је на појединачне елементе. На тај начин омогућено је јасно идентификовање њених структурних целина и систематско сагледавање њихове међусобне повезаности и функционалне улоге у оквиру документа у целини.

Сваком издвојеном елементу додељена је одговарајућа шифра (слово, „3”, скраћено од „заповест”, уз које је придодат двоцифрени број), са циљем олакшавања његове идентификације, прегледности и праћења током процеса анализе. Овако успостављен систем означавања омогућава прецизније поређење појединачних делова борбене заповести са одговарајућим елементима оперативног наређења командира у Војсци Србије, чиме је обезбеђен методолошки доследан и систематичан приступ упоредној анализи.

Шифра	Борбена заповест командира (Војска Југославије)
3-01	Оријентири
3-02	Подаци о непријатељу
3-03	Задатак јединице
3-04	Задатак ојачања
3-05	Задатак јединица за подршку
3-06	Подаци о суседима, јединицама у непријатељевој или властитој позадини
3-07	Замисао за извршење задатка: борбена радња, циљ дејства и идеја маневра борбени поредак и готовост
3-08	Задаци непосредно потчињеним и придодатим јединицама и деловима за подршку
3-09	Подаци о подршци претпостављене команде
3-10	Организовање противоклопне борбе, противдесантне борбе, и противваздушне одбране
3-11	Обезбеђење борбених дејстава – инжињеријско обезбеђење, противнуклеарно, хемијско и биолошко обезбеђење, непосредно осигурање, безбедносно обезбеђење
3-12	Обезбеђење борбених дејстава: - позадинско обезбеђење
3-13	Организовање командовања
3-14	Организовање везе, сигнали и време достављања извештаја

Табела 1 : Садржај борбене заповести командира у Војсци Југославије разложен на елементе, са додељеним шифрама

Након извршеног разлагања садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије на појединачне елементе и додељивања одговарајућих шифара, створени су услови за његово систематично упоређивање са садржајем оперативног наређења командира у Војсци Србије. Издвојени елементи представљају функционалне целине које обухватају све значајне аспекте командовања, организације и подршке борбеним дејствима, од процене ситуације и постављања задатака до организовања командовања, везе и обезбеђења дејстава.

Оваквим поступком омогућава се да се у наредном делу рада сваки елемент борбене заповести анализира у односу на одговарајући елемент оперативног наређења, чиме се обезбеђује објективно сагледавање степена подударности, разлика у структури садржаја, степена разраде елемената садржаја, као и промена насталих у процесу развоја система командовања. Посебан значај овакве анализе огледа се у могућности да се идентификују елементи који су задржани у оба документа, они који су измењени, као и нови елементи који су уведени у складу са савременим приступом оперативном планирању и командовању.

Полазећи од тако успостављене методологије, у наредном поглављу биће размотрен појам, структура и садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије, након чега ће његови елементи бити систематизовани и припремљени за упоредну анализу са еквивалентним елементима борбене заповести командира у Војсци Југославије.

2. ОПЕРАТИВНО НАРЕЂЕЊЕ КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

Ефикасност командовања може се посматрати као способност командира да у датим условима донесе правовремену и применљиву одлуку, као и да обезбеди њену доследну реализацију. Услови у којима се изводи припрема операције могу бити различити: постојање довољно времена или ограничено време, у непосредном додиру или ван додира са непријатељем, располагање са мање или више података о непријатељу, добијено припремно наређење или без њега и када се изводи у унапред припремљеној и уређеној или неуређеној зони.⁴⁹ У том контексту, структура борбеног документа представља један од кључних елемената који утичу на брзину разумевања ситуације, квалитет одлуке и степен синхронизације дејства потчињених јединица.

У оквиру процеса реформе и модернизације система одбране Републике Србије, извршене су значајне промене у области оперативног планирања и командовања, које су подразумевале прихватање савремених процедура и стандарда. Једна од најзначајнијих промена односила се на увођење оперативног наређења као основног документа за преношење одлуке командира потчињеним јединицама. На тај начин борбена заповест, која је коришћена у систему командовања Војске Југославије, замењена је документом чија је структура прилагођена савременом концепту планирања и извођења операција.

Оперативно наређење представља завршни производ процеса доношења одлуке и основно средство којим командир преноси своју намеру, мисију, концепт операције и задатке потчињенима. Његов значај се огледа у томе што обезбеђује разумевање намере претпостављеног старешине, начина извршења задатка и координације свих учесника у операцији. Добро састављено оперативно наређење омогућава потчињенима да благовремено почну са припремама за извршење задатка, смањује могућност различитог тумачења наређења и обезбеђује ефикасну употребу расположивих снага и средстава.⁵⁰

⁴⁹ *Правило пешадијски (моторизовани) батаљон*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 35.

⁵⁰ *Упутство за оперативно планирање и рад команди у ВС*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2018, стр. 182–183.

Савремене војне операције карактеришу висока покретљивост јединица, брзе промене ситуације на бојишту и интензивна употреба информационо-комуникационих технологија. У таквим условима, оперативно наређење мора бити довољно детаљно да обезбеди јасне смернице за извршење задатка, али истовремено и довољно флексибилно да омогући иницијативу потчињених старешина у случају промене ситуације.⁵¹ Масовно коришћење информационих технологија у оперативном окружењу је резултат чињенице да су савремена достигнућа у области технике, медија и комуникације постала доступна свима без обзира на величину и моћ.⁵²

Савремене операције захтевају интегрисано дејство различитих родова и служби, као и сарадњу са другим државним институцијама и међународним снагама. Због тога структура оперативног наређења мора бити стандардизована и разумљива свим учесницима у операцији, што је посебно важно приликом учешћа у мултинационалним операцијама.⁵³

Континуирано усавршавање форме и садржаја оперативног наређења представља неопходан услов за унапређење способности командовања у Војсци Србије. Анализа искустава из обуке, вежби и операција омогућава уочавање недостатака постојећих решења и њихово прилагођавање новим условима извођења борбених дејстава.⁵⁴

2.1 Документа за припрему, организовање и извођење операција у Војсци Србије

У систему командовања Војске Србије, процес планирања, организовања и извођења операција заснива се на јасно дефинисаном систему докумената који обезбеђују ефикасно функционисање командног ланца, благовремено доношење одлука и прецизно преношење задатака. Ова документа представљају основно средство којим се обезбеђује планирање, организовање, командовање, координација активности потчињених јединица, као и континуирано праћење и извештавање о стању и извршавању задатака.

⁵¹ *Доктрина командовања у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 14-19.

⁵² *Доктрина информационих операција Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2017, стр. 8.

⁵³ *Доктрина цивилно-војне сарадње Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2012, стр. 9–10.

⁵⁴ Jovanović Miroslav, Kojić Mladen, Jotiћ Slaviša, and Žnidaršić Vinko. "Comparative analysis of combat orders in the Yugoslav People's Army and operational orders in the Serbian Armed Forces" In *International conference Knowledge-Based Organization*, 2024, vol. 30, no. 6, <https://doi.org/10.2478/kbo-2024-0014>.

У складу са Упутством за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије из 2018. године, документа која се користе у процесу припреме, организовања и извођења операција се, начелно, деле на документа за командовање, документа за извештавање и обавештавање, као и приручна (остала) документа. Ова класификација омогућава систематичан приступ управљању информацијама и процесима унутар команде, при чему свака група докумената има јасно дефинисану намену и улогу у функционисању система командовања.⁵⁵

Три наведене групе докумената се даље деле по следећем:

1. Документа за командовање:

- инструкције, директиве, наређења и смернице;
- стандардне оперативне процедуре;
- планови.

2. Документа за извештавање и обавештавање:

- извештаји;
- обавештења;
- радне карте (шеме) родова и служби;
- предлози и реферати органа у штабу;
- ратни дневник;
- шеме, шаблони и матрице.

3. Приручна (или остала) документа:

- спискови;
- таблице;
- прегледи норми и података;
- разни прорачуни, прибележени подаци и др.⁵⁶

Наређење је писани или усмени начин комуникације који усмерава дејства. Наређења се заснивају на израђеним плановима или за потребе новог задатка. У Војсци Србије су успостављене две опште категорије наређења: административно и борбено.

⁵⁵Упутство за оперативно планирање и рад команди у ВС, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2017, стр. 178–183.

⁵⁶Исто.

Административно наређење се односи на регулисање административних питања у мирнодопским и ратним условима рада. Борбена наређења се односе на операције и њихову подршку. Борбена наређења обухватају: оперативна наређења, наређења за кретање, припремна наређења и допунска наређења. Наређења се састоје од пет параграфа, дају борбену организацију и шему маневра, дају јасан и концизан опис мисије заснован на мисији претпостављене команде, која укључује време извршења и датум, преносе командантову идејну замисао и концепт операције и начелно, укључују шему.⁵⁷

За издавање наређења у Војсци Србије је одређено неколико техника. Наређења су усмена, писана или електронски пренесена, коришћењем матрица, шема или скица. Наређења се израђују и прослеђују путем електронских средстава, да би се смањило време потребно за сакупљање и обавештавање. Шематско наређење комбинује пет параграфа наређења са шемом операције. Командир има могућност да изда шематско наређење када је време планирања припреме веома ограничено, што изискује да достави наређење потчињеним командирима на најбржи начин.⁵⁸

Усмена наређења командир издаје када се борбена дејства одвијају у временски ограниченим условима. Њихова предност је да се наређења брзо прослеђују до потчињених, али постоји опасност да се превиде битне информације или да се погрешно разумеју. Усмена наређења се најчешће користе као допунска наређења.⁵⁹

Планови и наређења које израђују командири обухватају и текст и графиконе. Графикони преносе информације и инструкције путем симбола. Они допуњавају писани део наређења на јасан, тачан и сажет начин. Шема графички приказује локацију, величину и активност (прошлу, текућу или планирану) описане јединице доследније и тачније него што то може сам текст.⁶⁰

Анализом садржаја поделе докумената и њиховим упоређивањем закључује се да је основна подела на три типа докумената идентична у систему командовања Војске Југославије и у систему командовања Војске Србије, с тим што постоје одређене разлике у

⁵⁷ Упутство за оперативно планирање и рад команди у ВС, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2017, стр. 178–183.

⁵⁸ Исто.

⁵⁹ Исто.

⁶⁰ Исто.

њиховој даљој разради и подели. У систему командовања Војске Југославије, као документа за командовање наводе се заповести, наређења за обезбеђење борбених дејстава и других делатности, као и радне карте и одлуке, која се не појављују у истом облику у документима Војске Србије.⁶¹

Насупрот томе, у систему командовања Војске Србије, као документа за командовање наводе се и стандардне оперативне процедуре. Документа за извештавање и обавештавање у Војсци Србије детаљније су разврстана и обухватају: обавештења, радне карте (шеме) родова и служби, предлоге и реферате органа у штабу, ратни дневник, као и различите шеме, шаблоне и матрице.⁶²

2.2 Појам и структура садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије

Реформа система одбране Републике Србије је прилагодила организацију Војске Србије новим захтевима међународног и регионалног окружења. За доношење војних одлука Војска Србије примењује, од 2008 године, процес оперативног планирања. Пропусан је Упутством за оперативно планирање и рад команди.⁶³

Ова промена је настала као део ширег процеса модернизације и реформе који је имао за циљ да побољша ефикасност, интероперабилност и прилагодљивост војске у складу са савременим изазовима и захтевима оружаних снага са којима има сарадњу. Ефикасна и ефективна употреба снага захтева интеграцију борбених система, употребу здружених снага видова, родова и служби, јединствену оперативну слику бојишта и јединствено командовање.⁶⁴

Главни разлог за прелазак на нове процедуре и замену борбене заповести оперативним наређењем лежао је у потреби за усклађивањем са НАТО стандардима. Као

⁶¹ Упутство за рад команди-штабова, нацрт, ЦВВШ ЈНА, Београд, 1983, стр. 204.

⁶² Упутство за оперативно планирање и рад команди у ВС, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2018, стр. 178–179.

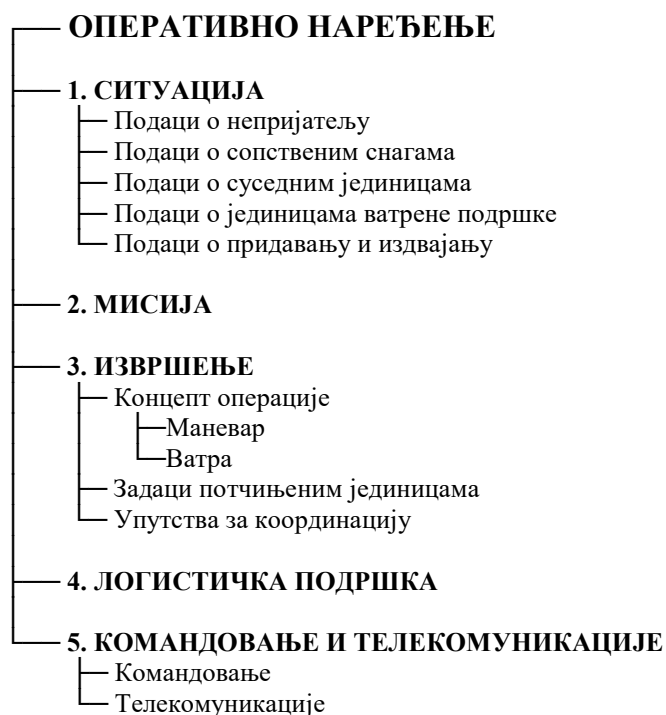
⁶³ Каравидић Зоран, *Примена методе моделовања у процесу оперативног планирања за потребе војне делатности*, International thematic proceedings: Applied Researches, 2022, стр. 379-380.

⁶⁴ Деветак Саша, Ђурић Зоран, *Развој, изазови и перспективе теорије и праксе тактике*, Научна конференција војних наука ВОЈНА 2023., Зборник радова, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2023., стр. 141.

чланица Партнерства за мир, Република Србија је препознала значај сарадње са овим савезом. Оперативно наређење, као документ нудило је већу флексибилност и могућност брзог прилагођавања новонасталој ситуацији на бојишту. Прелазак на оперативно наређење као примарни документ у планирању и извођењу операција захтевао је значајне промене у организацији и обуци Војске Србије.

Наређења којима се уређују борбена дејства називају се борбена наређења. Борбена наређења обухватају: оперативна наређења, наређења за логистичку подршку, наређења за кретање, припремна наређења и допунска наређења.⁶⁵

Према Упутству за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије и Правилу пешадијска чета вод, оперативно наређење командира у Војсци Србије садржи пет параграфа и то: ситуација, мисија, извршење, логистичка подршка и командовање и телекомуникације (Слика 2).⁶⁶



Слика 2: Садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије⁶⁷

⁶⁵Каровић Самед, *Командовање и руковођење*, Медија центар Одбрана, Београд, 2016, стр. 287.

⁶⁶Исто, стр. 340–341.

⁶⁷*Правило пешадијска чета-вод*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 159.

2.3 Анализа елемента садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије

У циљу свеобухватне анализе оперативног наређења командира у Војсци Србије, неопходно је његов садржај разложити на структурне и функционалне елементе. Такав приступ омогућава систематско сагледавање улоге сваког појединачног дела наређења у процесу планирања, организовања и извођења операција.

Анализа се заснива на опису сваког појединачног елемента садржаја са становишта његове намене у процесу командовања и обезбеђивања успешног извршења задатка. На тај начин се омогућава јасније разумевање начина на који командир преноси своју намеру потчињенима и како се обезбеђује усклађено деловање свих учесника у операцији.

У наставку су појединачно разматрани основни елементи оперативног наређења, почев од елемента „ситуација”, који представља аналитичку основу за разумевање оперативног окружења, па све до елемента који дефинише организацију командовања и телекомуникација.

У прилогу рада (Прилог 2) је приказан пример оперативног наређења командира пешадијске чете у Војсци Србије за извођење одбрамбене операције, који допуњује теоријски део рада и служи као основ за упоредну анализу са садржајем борбене заповести командира пешадијске чете у Војсци Југославије за извођење одбрамбене операције.

2.3.1 Ситуација

У оквиру оперативног наређења елемент „Ситуација” представља основу за разумевање оперативног окружења и услова у којима се извршава постављени задатак. Кроз систематичну анализу непријатеља, сопствених и суседних снага, као и других релевантних фактора, команданту и потчињеним јединицама омогућава се стварање јасне слике о простору, времену и околностима у којима ће се операција изводити. Правилно и прецизно дефинисање овог елемента од кључног је значаја за доношење одлука,

координацију активности и успешно извршење задатака, због чега „Ситуација” представља један од најзначајнијих делова оперативног наређења.⁶⁸

Елемент садржаја оперативног наређења, „Ситуација”, је аналитичка основа наређења. У њему се детаљно анализира непријатеља, сопствене и суседне снаге, као и други фактори оперативног окружења. Степен разраде овог елемента је висок, јер омогућава потпуно разумевање услова извођења операције.⁶⁹

Према одредбама Правила пешадијска чета–вод из 2016. године, наведени елемент садржаја оперативног наређења дефинише податке о:

а. непријатељу;

б. сопственим снагама;

1) виша јединица – идеја (идејна замисао), мисија и концепт операције,

2) суседне јединице (место и задатак),

3) јединице ватрене подршке (место и задатак),

в. придавању и издвајању.⁷⁰

Подаци о непријатељу се износе до два нивоа испод сопствене јединице, операцији коју изводи и борбеном распореду. Описује се најопаснија и највероватнија варијанта употребе непријатеља. Ове информације помажу у анализи намера непријатеља и припреми адекватних одговора, осигуравајући адекватну реакцију и садејство.⁷¹

Подаци о сопственим снагама се износе о вишој јединици, идеји (идејној замисли), мисији и концепту операције (један до два нивоа више). Идејна замисао представља основни концепт и циљеве операције, која укључује широк тактички аспект који указује на то како треба поступити да би се постигли жељени резултати. Ова замисао обухвата сврху и намере операције, као што су освајање територије, уништавање снага непријатеља или осигурање важних ресурса. Идеја служи као основа за даље планирање и одређивање конкретних поступака.⁷²

⁶⁸Правило пешадијска чета–вод, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 24-25.

⁶⁹Исто, стр. 25.

⁷⁰Исто.

⁷¹Исто.

⁷²Исто, стр. 25-26.

Подаци о суседним јединицама укључују прецизно навођење њихових положаја и зона одговорности, као и јасно дефинисање мисија и циљева које оне реализују. Ово укључује опис активности које суседне јединице планирају или су већ спровеле и њихов утицај на оперативни план претпостављене команде. Правилно разматрање ових аспеката омогућава боље садејство и интеграцију у извршењу задатака. Детаљна анализа и размена информација о задацима и позицијама помажу у избегавању нежељених догађаја и оптимизовању ефективности оперативних активности.⁷³

Подаци о јединицама ватрене подршке садрже наводе о рејонима, задацима и временима дејства снага ватрене подршке чија дејства подржавају операцију сопствене јединице. Ово укључује идентификацију конкретних рејона у којима ће снаге ватрене подршке пружати подршку. Потребно је прецизирати задатке које ове снаге треба да изврше, као што су дејства по непријатељским положајима или запречне ватре. Такође, мора бити наведено време, укључујући почетак и крај њиховог дејства, како би се осигурало да њихова подршка буде усклађена са плановима и потребама сопствене јединице.⁷⁴

Подаци о придавањима и издвајањима јединица садрже јединице које су придате или изузете од команде која издаје наређење и дефинише се када издвајање или придавање треба да буде реализовано пре отпочињања операције. Ово укључује прецизирање конкретних јединица које привремено прелазе под команду друге јединице ради оптимизације расподеле ресурса и ефикасности операције. Ту се одређују временски оквири за прелазак под команду друге јединице, укључујући датуме и услове под којима ће јединице бити формално придаване или изузете. Ова процедура обезбеђује да јединице буду на одговарајућим местима и припремљене за задатке пре почетка операције, чиме се побољшава координација и успешност извршења задатка.⁷⁵

2.3.2 Мисија

Мисија представља централни елемент оперативног наређења и један од најзначајнијих сегмената процеса оперативног планирања и командовања. Њеним

⁷³Правило пешадијска чета-вод, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 159.

⁷⁴Исто, стр. 66-68.

⁷⁵Исто, стр. 63.

формулисањем командир јасно и прецизно дефинише суштину задатка који јединица треба да изврши, при чему се потчињеним старешинама и јединицама омогућава јединствено разумевање циља операције. Добро дефинисана мисија омогућава правилно усмеравање активности свих снага, координацију у извршењу задатака и стварање услова за успешно спровођење операције у складу са намером претпостављеног.⁷⁶

Значај мисије огледа се у томе што она представља основу за развој даљег плана операције, израду концепта операције и доношење одлука на свим нивоима командовања. Мисија мора бити формулисана на јасан, концизан и недвосмислен начин, тако да сваком припаднику јединице буде разумљиво ко извршава задатак, шта је потребно реализовати, где и када се задатак извршава, као и који је крајњи циљ операције. При томе, у исказу мисије не описује се начин извршења задатка, јер се елементи који се односе на методе, поступке и организацију извршења разрађују у наредним деловима оперативног наређења.⁷⁷

Процес дефинисања мисије је континуиран и динамичан, јер зависи од сталне анализе оперативног окружења, процене непријатеља, расположивих сопствених снага и задатака добијених од претпостављене команде. Током процеса планирања, командант и штаб непрекидно разматрају све релевантне чиниоце који могу утицати на извршење задатка, због чега мисија може бити предмет допуне или измене у складу са променама ситуације на бојишту. На тај начин обезбеђује се флексибилност у командовању и способност јединице да се прилагоди новонасталим условима.⁷⁸

Посебан значај има и чињеница да се мисија преноси вертикално кроз све нивое командовања. Виша команда дефинише сопствену мисију и на основу ње задаје задатке потчињеним јединицама, док потчињене јединице анализирају добијене задатке, изводе сопствене мисије и даље их преносе својим потчињеним елементима. На овај начин обезбеђује се јединство циља, усклађеност активности и међусобна повезаност свих јединица које учествују у операцији. Правилно схваћена и формулисана мисија

⁷⁶Каровић Самед, *Командовање и руковођење*, Медија центар Одбрана, Београд, 2016, стр. 207.

⁷⁷Исто.

⁷⁸Исто.

представља предуслов за успешно командовање, ефикасно садејство и правовремено извршење борбених и неборбених задатака.⁷⁹

Мисија је јасно и концизно саопштење у коме се наводи ко ће изводити операцију, шта треба да буде учињено, где ће се догодити, када ће се одвијати и зашто се изводи. У исказу мисије се не наводи како ће се операција изводити. Процес дефинисања мисије је поступан и трајан док се не размотре сви чиниоци (подлеже ревизији). Виши ниво командовања проучава и схвата свој задатак као део процеса планирања, дефинише мисију и издаје задатке потчињенима. Потчињени проучавају и схватају своје задатке, дефинишу своју мисију и издају задатке потчињенима.⁸⁰

2.3.3 Извршење

Елемент „Извршење” представља суштински и најзначајнији део оперативног наређења, јер се у њему детаљно разрађује начин реализације постављене мисије. За разлику од претходних елемената који првенствено дају анализу ситуације и дефинишу задатак, овај део наређења усмерен је на практичну организацију и спровођење операције. У оквиру њега командант прецизира сопствену замисао извођења операције, распоређује задатке потчињеним јединицама, дефинише начин употребе снага и средстава, као и мере неопходне за координацију и синхронизацију дејстава. Због тога је „Извршење” уједно и најобимнији елемент оперативног наређења, чији квалитет непосредно утиче на успешност реализације задатка.⁸¹

Основна сврха овог елемента је да свим потчињеним јединицама омогући јасно разумевање начина на који ће се операција изводити, као и њихове улоге у укупном систему дејства. Прецизно дефинисани задаци, временски рокови, фазе извођења и мере координације омогућавају јединствено деловање свих елемената јединице, чиме се смањује могућност неспоразума, кашњења и неусклађености у извршењу. На тај начин обезбеђује се синхронизовано ангажовање маневарских снага, снага за ватрену подршку и

⁷⁹Каровић Самед, *Командовање и руковођење*, Медија центар Одбрана, Београд, 2016, стр. 207.

⁸⁰*Прилози уз Упутство за рад команди и штабова у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2022, стр. 61-62.

⁸¹*Правило пешадијска чета-вод*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 159.

других, у циљу постизања жељеног крајњег стања. Елемент „Извршење” обухвата: концепт операције, задатке потчињеним јединицама и упутства за координацију.⁸²

Концепт операције има посебан значај у оквиру елемента „Извршење” и представља командантову замисао о начину употребе снага и средстава ради извршења задатка. Концепт операције даје општи приказ планираног тока операције и повезује мисију са конкретним активностима потчињених јединица. Иако се саопштава концизно, он мора бити довољно јасан и прецизан како би потчињени могли правилно да разумеју намеру команданта и самостално реагују у условима промене ситуације на бојишту. Јасно дефинисана командантова намера представља важан фактор у обезбеђивању иницијативе и флексибилности потчињених јединица током реализације операције. Укратко се представља циљ дејства кроз основну замисао претпостављеног и његов тактички план. Концепт операције обухвата два основна аспекта – маневар и ватру.

Маневар представља организовано кретање и распоред снага ради стварања повољнијег положаја у односу на непријатеља и постизања тактичке предности. У оквиру маневра дефинишу се намера команданта, начин реализације задатака, подела операције по фазама, тежиште дејства и жељено крајње стање.⁸³

Намера представља основну замисао и циљеве маневра, описујући шта се жели постићи и како ће се утицати на непријатеља или ситуацију. Начин реализације задатака укључује конкретне тактичке и оперативне поступке који ће бити примењени за постизање намера, укључујући кретање јединица, употребу ресурса и примену тактичких радњи.⁸⁴

Подела по фазама може бити неопходна да би се осигурало да све активности буду правилно усаглашене и организоване у временском и оперативном смислу, што омогућава контролу и управљање током целе операције.⁸⁵

Тежиште дејства означава кључне тачке и области у којима ће бити концентрисане главне снаге и напори, како би се максимизовао утицај и ефективност маневра.⁸⁶

⁸²Правило пешадијска чета-вод, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 64-66.

⁸³Доктрина Копнене Војске, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2012, стр. 97.

⁸⁴Доктрина Копнене Војске, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2012, стр. 97-98.

⁸⁵Исто.

⁸⁶Правило пешадијска чета-вод, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр.12.

Жељено крајње стање описује резултат који се жели постићи, као што је освајање територије, уништавање непријатељских снага или постизање стратегијских циљева, чиме се дефинише успех операције.⁸⁷

Ватра је основно средство за неутралисање и уништавање непријатељеве живе силе, инфраструктуре и технике на копну и у ваздушном простору.⁸⁸ Поред маневра, представља значајан сегмент концепта операције, односно планирање ватрене подршке. Ватреном подршком обезбеђује се ефикасно дејство по непријатељу, заштита сопствених снага и стварање услова за успешно извођење маневра. У оперативном наређењу се прецизирају услови и време отварања ватре, носиоци ватрених дејстава, циљеви који се гађају, као и јединице којима се пружа подршка. На овај начин обезбеђује се усклађено деловање маневарских и ватрених елемената, чиме се повећава ефикасност целокупне операције и смањује могућност нежељених последица.⁸⁹

Обухвата детаље о томе када и како ће бити отворена ватра и коме ће се пружати подршка током извршења задатка. Наводи се конкретно време и услови под којима ће се отпочети са ватром, укључујући и крај ватрених дејстава, као и ко ће бити мета ватрених дејстава. Такође, дефинише се ко ће бити прималац ватрене подршке, било да су то јединице које су у борбеним дејствима, суседне јединице или други елементи у операцији, како би се осигурала ефикасна подршка и координација. Овај аспект планирања гарантује да ватрене снаге буду правилно усмерене и да подршка буде пружена у складу са потребама операције и извршавањем задатака.⁹⁰

Задаци потчињеним јединицама су јасно и прецизно одређени, при чему морају садржати податке о томе ко извршава задатак, шта треба да изврши, када и где се задатак реализује, као и који је његов циљ. Оваква структура омогућава потчињеним командирима

⁸⁷ Упутство за оперативно планирање и рад команди у ВС, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2018, стр. 26.

⁸⁸ Појмовник функционалних доктрина и доктрина видова Војске Србије, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2012, стр. 9.

⁸⁹ Правило пешадијска чета-вод, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 12-14.

⁹⁰ Исто.

да правилно разумеју своју улогу у операцији и организују сопствене активности у складу са замисли претпостављеног.⁹¹

Садржи задатке јединицама по фазама. Јасно се износе задаци за сваку јединицу непосредно потчињену командиру који издаје наређење. Сваки задатак укључују ко (потчињена јединица којој је додељен задатак), шта (задатак), када, где и зашто (сврха).⁹²

Упутства за координацију су значајан део елемента „Извршење“, која имају за циљ усклађивање активности свих учесника у операцији. Ова упутства обухватају поступке сарадње, сигнале, мере безбедности, правила распознавања сопствених снага и друге елементе важне за спречавање неспоразума и појаве пријатељске ватре. Правилна координација омогућава јединствено и безбедно дејство свих снага, што је један од основних предуслова за успешно извршење операције.⁹³

2.3.4 Логистичка подршка

Поред елемената који се односе на извршење задатка, координацију и командовање, оперативно наређење садржи и прецизно дефинисане мере логистичке подршке. Логистичка подршка представља један од кључних предуслова за успешно извођење борбених дејстава, јер обезбеђује непрекидност функционисања јединице у свим фазама операције. Њена улога огледа се у правовременом снабдевању, одржавању техничких средстава, медицинском збрињавању и евакуацији, као и у другим активностима које омогућавају очување борбене способности јединице. Садржај и обим разраде овог елемента прилагођавају се врсти, сложености и трајању задатка.⁹⁴

Садржи податке који се односе на обезбеђење материјалних и техничких услова за извршење задатка. У овом делу оперативног наређења разрађују се питања снабдевања, одржавања технике, евакуације рањених и оштећене технике, као и других видова логистичке подршке. Разрада логистичке подршке има велики значај, јер омогућава

⁹¹Правило пешадијска чета-вод, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 68-69.

⁹²Исто.

⁹³Исто.

⁹⁴Исто, стр. 41-43.

континуитет извршења задатка и спречава прекид борбених дејстава услед недостатка материјалних средстава или техничке неисправности.⁹⁵

Овај елемент садржаја оперативног наређења треба да обухвати:

- Распоред елемената логистичке подршке (четна станица за снабдевање, четна прихватница повређених и оболелих), наредне рејоне распореда и правце премештања, време готовости за рад, њихово борбено осигурање и слично.
- Податке о снабдевању свим групама материјалних средстава (муницијом, погонским горивом, уљем, мазивима, резервним деловима, интендантским средствима – вода, оброк и сл.).
- Одобрени утрошак.
- Податке о јединицама за одржавање, њиховим локацијама и размештају процедурама извлачења и евакуације, као и временски оквир подизања (одржања) захтеваног степена исправности средстава НВО.
- Начин медицинске евакуације,
- Поступак са заробљеницима.⁹⁶

2.3.5 Командовање и телекомуникације

Овај елемент садржаја оперативног наређења односи се на организацију система командовања током извођења операције. Успешно извршење задатка у великој мери зависи од ефикасног система командовања и поузданих телекомуникација. У савременим условима извођења операција, брзина преношења информација и могућност непрекидне координације између потчињених и претпостављених јединица представљају један од основних услова за доношење правовремених одлука и синхронизовано дејство свих снага.⁹⁷

У овом делу оперативног наређења дефинишу се места командних места, начин преношења наређења, као и системи везе који ће се користити током извршења задатка. Поред тога, могу се навести и подаци о сигнаlima, позивним знацима, резервним каналима комуникације и другим елементима који обезбеђују непрекидност командовања. Степен разраде овог елемента је висок, јер ефикасно командовање зависи од поузданог

⁹⁵Правило пешадијска чета-вод, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 41-43.

⁹⁶Исто.

⁹⁷Исто, стр. 159.

функционисања система комуникација. Добро организован систем везе омогућава правовремено преношење наређења, координацију дејстава и брзо реаговање на промене у оперативној ситуацији.⁹⁸

а. Командовање

Комуникација командовања се у принципу организује од претпостављеног, по његовом плану, радио-телекомуникационим средствима, сигнаlima (визуелним или звучним), упућивањем редовних и ванредних курира и непосредно између старешина, као и кабловском комуникацијом (коју организује и поставља претпостављена јединица), ако то услови дозвољавају.⁹⁹

Са потчињеним и придодатим јединицама организује се личним контактом, сигналом везом комуникацијом и упућивањем курира као и радио – комуникацијом између командира чете и вода или другог елемента борбеног распореда, при чему је могућа прерасподела радио – средстава, према одлуци командира чете. Подаци или планови рада за радио - станице добијају се од претпостављеног.¹⁰⁰

У овом делу оперативног наређења наводи се место командира и његовог заменика. Може садржати и линије командовања, ако нису описане у стандардним оперативним процедурама, распоред осматрачница – основна, резервна, наредна и сл.¹⁰¹

б. Телекомуникације

Телекомуникације подразумевају емитовање, пренос и пријем порука (говор, звук, текст, слика или подаци) у виду сигнала, коришћењем жичних, радио, оптичких и других електромагнетних система.¹⁰² Овај део оперативног наређења обухвата све инструкције за употребу средстава телекомуникација која ће се користити током операције. Обавезно треба навести позивне знаке и фреквенције. Може да садржи и знаке за распознавање

⁹⁸ *Правило пешадијска чета-вод*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016, стр. 27-29.

⁹⁹ Исто, стр. 27.

¹⁰⁰ Исто.

¹⁰¹ *Прилози уз Упутство за рад Команди и штабова у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2022, стр. 61.

¹⁰² *Појмовник функционалних доктрина и доктрина видова Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2012, стр. 9.

(одзив и лозинку) и ограничења у употреби сигналних (пиротехничких) и телекомуникационих средстава.¹⁰³

2.4 Припрема елемената садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије за упоредну анализу са елементима садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије

Након разматрања структуре и садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије, неопходно је извршити систематизацију његових елемената ради њиховог лакшег упоређивања са елементима борбене заповести командира у Војсци Југославије. Упоредна анализа захтева јасно издвајање и класификацију садржајних целина, како би се омогућило прецизно сагледавање сличности, разлика и евентуалних промена у структури и начину израде докумената. С тим у вези, извршено је разлагање оперативног наређења на основне елементе, којима су додељене одговарајуће шифре ради једноставније идентификације и лакшег праћења током анализе.

Ради припреме за упоредну анализу, садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије разложен је на појединачне делове (елементе). Сваки од разложених делова оперативног наређења командира у Војсци Србије означен је почетном ознаком „О”, скраћено од „оперативно наређење”, уз коју је додељен двоцифрени број (нпр. О–01).

Овако дефинисан систем означавања осмишљен је са циљем да омогући јасно и прегледно упоређивање елемента оперативног наређења командира у Војсци Србије са еквивалентним елементима борбене заповести командира у Војсци Југославије. Такође, овако организован приступ представља методолошку основу за квалитативну и квантитативну процену степена подударности и разлика између анализираних докумената.

¹⁰³ Прилози уз Упутство за рад Команди и штабова у Војсци Србије, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2022, стр. 61.

Шифра	Оперативно наређење командира (Војска Србије)
O-01	1. Ситуација а. непријатељеве снаге
O-02	1. Ситуација б. Сопствене снаге – идеја (идејна замисао), мисија и концепт операције више јединице
O-03	1. Ситуација б. сопствене снаге – место и задатак суседних јединица
O-04	1. Ситуација б. сопствене снаге – место и задатак јединица ватрене подршке
O-05	1. Ситуација в. придавање и издвајање
O-06	2. Мисија
O-07	3. Извршење а. концепт операције – маневар – ватра
O-08	3. Извршење б. задаци потчињеним јединицама
O-09	3. Извршење в. упутства за координацију
O-10	Логистичка подршка – распоред елемената логистичке подршке, – подаци о снабдевању материјалним средствима – одобрени утросак – подаци о јединицама за одржавање – начин медицинске евакуације – поступак са заробљеницима
O-11	Командовање и телекомуникације а. командовање
O-12	Командовање и телекомуникације б. телекомуникације

Табела 2: Садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије разложен на делове, са придодатим шифрама

На основу извршеног разлагања оперативног наређења командира у Војсци Србије на дванаест основних елемената садржаја, створени су услови за његово систематично упоређивање са садржајем борбене заповести командира у Војсци Југославије. Додељивањем јединствених шифарских ознака сваком елементу обезбеђена је прецизна

идентификација појединих садржаја и омогућено њихово једноставније праћење током даље анализе.

Полазећи од овако припремљене структуре садржаја, у наредном поглављу биће извршена упоредна анализа елемената борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у војсци Србије, са циљем утврђивања степена њихове подударности, структурних разлика и утицаја на ефикасност командовања у операцијама.

3. УПОРЕДНА АНАЛИЗА САДРЖАЈА БОРБЕНЕ ЗАПОВЕСТИ КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ОПЕРАТИВНОГ НАРЕЂЕЊА КОМАНДИРА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

Упоредна анализа садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије представља централни део истраживања. Полазна претпоставка је да структура и садржај борбених докумената непосредно утичу на квалитет процеса командовања, разумевање задатака, координацију дејстава и ефикасност извршења операција. Због тога је неопходно утврдити у којој мери су садржаји ова два документа међусобно слични, које су њихове суштинске разлике и како се те разлике одражавају на практичну примену у процесу командовања.

У претходним поглављима извршена је појединачна анализа садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије. Такође је извршено разлагање њихових садржаја на основне елементе, чиме су створени услови за њихово упоређивање. На основу тако припремљених елемената могуће је сагледати степен подударности појединих садржаја, њихово место у структури докумената, као и разлике у нивоу разраде и начину преношења задатака.

Упоредна анализа садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије спроведена је применом методе анализе садржаја и компаративне методе. Полазну основу анализе чинили су нормативно дефинисани садржаји борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије. Ради обезбеђења упоредивости најпре је извршена структурна анализа оба документа. У тој фази поједине тачке докумената разложене су на елементе садржаја који представљају функционалне целине значајне за процес командовања и контроле. На тај начин садржај борбене заповести командира у Војсци Југославије разложен је на четрнаест елемената, а садржај оперативног наређења у Војсци Србије на дванаест елемената.

Након идентификације елемената извршена је њихова појединачна анализа. За сваки елемент оперативног наређења утврђени су одговарајући елементи борбене заповести који имају исту или сличну функционалну улогу. Резултат овог поступка представљен је кроз табеларни и графички приказ еквивалентних елемената, чиме је створена основа за детаљнију анализу.

У другој фази истраживања спроведена је квалитативна упоредна анализа еквивалентних елемената. Анализа је обухватила присуство одређених садржаја у документима, њихов распоред и степен њихове разраде.

Резултати анализе приказани су у два дела. У првом делу је дат упоредни приказ елемената садржаја оба документа и њихових међусобних веза, док је у другом делу извршена анализа степена подударности и разлика у њиховом садржају и нивоу разраде. Такав приступ омогућио је да се поред утврђивања структурне сличности докумената сагледају и суштинске разлике у начину организовања и представљања информација неопходних за планирање и извођење борбених дејстава.

3.1 Упоредни приказ елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије.

Садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије садржи пет тачака а садржај борбене заповести командира у Војсци Југославије девет тачака. У циљу припреме за упоредну анализу, садржај борбене заповести командира у Војсци Југославије је разложен на четрнаест елемената, а садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије на дванаест елемената. На основу анализе садржаја докумената закључено је да поједини елементи садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије одговарају, према значењу и намени, одређеним елементима оперативног наређења командира у Војсци Србије.

Упоредни приказ елемената садржаја оперативног наређења у Војсци Србије и одговарајућих елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије, при чему је као примаран документ узето оперативно наређење командира у Војсци Србије, дат је у Табели 3.

Шифра	Оперативно наређење командира (Војска Србије)	Шифра	Борбена заповест командира (Војска Југославије)
О–01	1. Ситуација а. непријатељеве снаге	3–02	Подаци о непријатељу
О–02	1. Ситуација б. Сопствене снаге – идеја (идејна замисао), мисија и концепт операције више јединице	3–03	Задатак претпостављене јединице
О–03	1. Ситуација б. сопствене снаге – место и задатак суседних јединица	3–06	Подаци о суседима
О–04	1. Ситуација б. сопствене снаге – место и задатак јединица ватрене подршке	3–09	Подаци о подршци претпостављене команде
О–05	1. Ситуација в. придавање и издвајање	3–04	Задатак ојачања
О–06	2. Мисија	3–03	Задатак претпостављене јединице
О–07	3. Извршење а. концепт операције –маневар –ватра	3–07	Замисао за извршење задатка
О–08	3. Извршење б. задаци потчињеним јединицама	3–04	Задатак ојачања
		3–05	Задатак јединица за подршку
		3–08	Задаци непосредно потчињеним и придодатим јединицама
		3–10	Организовање ПОБ, ПДБ и ПВО
		3–11	Обезбеђење борбених дејстава – инжињеријско обезбеђење, ПНХБО, непосредно осигурање, безбедносно обезбеђење
О–09	3. Извршење в. упутства за координацију	3–01	Оријентири
		3–09	Подаци о подршци претпостављене команде

Шифра	Оперативно наређење командира (Војска Србије)	Шифра	Борбена заповест командира (Војска Југославије)
О–10	Логистичка подршка – распоред елемената логистичке подршке, – подаци о снабдевању материјалним средствима – одобрени утрошак – подаци о јединицама за одржавање – начин медицинске евакуације – поступак са заробљеницима	3–12	Обезбеђење борбених дејстава - позадинско обезбеђење
О–11	Командовање и телекомуникације а. командовање	3–13	Организовање командовања
О–12	Командовање и телекомуникације б. телекомуникације	3–14	Организовање везе, сигнали и време достављања извештаја

Табела 3: Упоредни приказ елемената садржаја оперативног наређења и борбене заповести

Анализом података приказаних у Табели 3 може се уочити да између садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије и борбене заповести командира у Војсци Југославије постоји висок степен функционалне подударности. Иако су елементи организовани у различит број тачака и подтачака, већина елемената из једног документа има своје еквиваленте у другом документу. У оперативном наређењу поједини садржаји су интегрисани у оквиру ширих целина, док су у борбеној заповести издвојени као посебне тачке. Због тога се из самог табеларног приказа не може у потпуности сагледати степен повезаности појединих елемената.

Ради лакше јаснијег приказа односа између еквивалентних елемената садржаја оба документа, израђен је графички приказ у коме су визуелно представљене њихове међусобне везе. На тај начин омогућено је лакше уочавање елемената који су задржали исту функцију, као и оних код којих је дошло до промене места и начина приказивања у структури документа.

Шифра	Оперативно наређење командира (Војска Србије)	Шифра	Борбена заповест командира (Војска Југославије)
O-01	1. Ситуација а. непријатељеве снаге	3-02	Подаци о непријатељу
O-02	1. Ситуација б. сопствене снаге – идеја (идејна замисао), мисија и концепт операције више јединице	3-03	Задатак претпостављене јединице
O-03	1. Ситуација б. сопствене снаге – место и задатак суседних јединица	3-06	Подаци о суседима
O-04	1. Ситуација б. сопствене снаге – место и задатак јединица ватрене подршке	3-09	Подаци о подршци претпостављене команде
O-05	1. Ситуација в. придавање и издвајање	3-04	Задатак ојачања
O-06	2. Мисија	3-03	Задатак јединице
O-07	3. Извршење а. концепт операције – маневар и ватра	3-07	Замисао за извршење задатка
O-08	3. Извршење б. задаци потчињеним јединицама	3-04	Задатак ојачања
O-09	3. Извршење в. упутства за координацију	3-05	Задатак јединица за подршку
O-10	Логистичка подршка – распоред елемената ЛоПо, – подаци о снабдевању – одобрени утрошак – подаци о јединицама за одржавање – начин медицинске евакуације – поступак са заробљеницима	3-08	Задаци непосредно потчињеним и придодатим јединицама
O-11	Командовање и телекомуникације а. командовање	3-10	Организовање ПОБ, ПДБ и ПВО
O-12	Командовање и телекомуникације б. телекомуникације	3-11	Обезбеђење борбених дејстава – инжењеријско обезбеђење, ПНХБО, непосредно осигурање, безбедносно обезбеђење
		3-01	Оријентири
		3-09	Подаци о подршци претпостављене команде
		3-12	Обезбеђење борбених дејстава – позадинско обезбеђење
		3-13	Организовање командовања
		3-14	Организовање везе, сигнали и време достављања извештаја

Табела 4: Графички упоредни приказ елемената садржаја оперативног наређења и борбене заповести

На графичком приказу елемената садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије и борбене заповести командира у Војсци Југославије, стрелице различитих боја повезују еквивалентне елементе садржаја два документа и приказују степен и карактер међусобне повезаности.

Плаве стрелице означавају повезаност елемената који описују почетну ситуацију: непријатеља, сопствене снаге, простор у коме се изводе борбена дејства, временске услове и друге елементе ситуације.

Зелена стрелица означава повезаност елемента мисије у оперативном наређењу са елементом задатка јединице у борбеној заповести. Иако ова два елемента нису потпуно идентична по називу и структури, оба представљају основни задатак који јединица треба да изврши, па постоји висока функционална сличност.

Црвене стрелице повезују елементе који објашњавају начин извршења задатка и елементе који представљају задатке потчињеним јединицама. На графичком приказу се јасно види да су у оперативном наређењу ови елементи интегрисани у једној тачки а у борбеној заповести у више засебних тачака.

Жута стрелица повезује елементе логистичке подршке. На графичком приказу се уочава да логистичка подршка у оперативном наређењу представља самосталну целину, док је у борбеној заповести интегрисана у шири систем обезбеђења борбених дејстава, због чега је подударност само делимична.

Црне стрелице означавају елементе командовања и телекомуникација који су у оба документа задржали сличну намену и структуру.

У целини посматрано упоредни графички приказ показује да је већина елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије задржана у садржају оперативног наређења командира у Војсци Србије, али да је редослед елемената у структури садржаја, у значајној мери измењен.

3.2 Упоредна анализа елемената садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије

Упоредна анализа је изведена поређењем делова документа (елемената) оперативног наређења командира у Војсци Србије као примарног, у односу на делове документа (елементе) борбене заповести командира у Војсци Југославије. Резултати упоредне анализе су приказани у Табели 5. Елементи садржаја (сви елементи из оба наређења) који се налазе у документу су предвиђени да се обележе са ДА, док су елементи садржаја који се не налазе у документу предвиђени да се обележе са НЕ.

Елемент	Оперативно наређење командира (ВС)	Борбена заповест командира (ВЈ)	Шифра	Оперативно наређење командира (ВС)	Шифра	Борбена заповест командира (ВЈ)
Подаци о непријатељу	ДА	ДА	О-01	1. Ситуација а. Непријатељеве снаге	3-02	Подаци о непријатељу
Идеја (идејна замисао), мисија и концепт операције више јединице	ДА	ДА	О-02	1. Ситуација б. Сопствене снаге – Идеја (идејна замисао), мисија и концепт операције више јединице	3-03	Задатак претпостављене команде
Место и задатак суседних јединица	ДА	ДА	О-03	1. Ситуација б. Сопствене снаге – Место и задатак суседних јединица	3-06	Подаци о суседима
Место и задатак јединица ватрене подршке	ДА	ДА	О-04	1. Ситуација б. Сопствене снаге – Место и задатак јединица ватрене подршке	3-09	Подаци о подршци претпостављене команде
Придавање и издвајање	ДА	ДА	О-05	1. Ситуација в. Придавање и издвајање	3-04	Задатак ојачања
Мисија	ДА	ДА	О-06	2. Мисија	3-03	Задатак јединице

Елемент	Оперативно наређење командира (ВС)	Борбена заповест командира (ВЈ)	Шифра	Оперативно наређење командира (ВС)	Шифра	Борбена заповест командира (ВЈ)
Концепт операције	ДА	ДА	О-07	3. Извршење а. Концепт операције –ватра –маневар	3-07	Замисао за извршење задатка
Задаци потчињеним јединицама	ДА	ДА	О-08	3. Извршење б. Задаци потчињеним јединицама	3-04	Задатак ојачања
					3-05	Задатак јединица за подршку
					3-08	Задаци непосредно потчињеним и придодатим јединицама и деловима за подршку
					3-10	Организовање ПОБ, ПДБ и ПВО
Упутства за координацију	ДА	ДА	О-09	3. Извршење в. Упутства за координацију	3-11	Обезбеђење борбених дејстава –инжињеријско обезбеђење, ПНХБО, непосредно осигурање, безбедносно обезбеђење
					3-01	Оријентири
Логистичка подршка	ДА	ДА	О-10	4. Логистичка подршка	3-09	Подаци о подршци претпостављене команде
					3-12	Обезбеђење борбених дејстава - позадинско обезбеђење
Командовање	ДА	ДА	О-11	5. Командовање и телекомуникације а. командовање	3-13	Организовање командовања

Елемент	Оперативно наређење командира (ВС)	Борбена заповест командира (ВЈ)	Шифра	Оперативно наређење командира (ВС)	Шифра	Борбена заповест командира (ВЈ)
Телекомуникације	ДА	ДА	О–12	Командовање и телекомуникације б. телекомуникације	3–14	Организовање везе, сигнали и време достављања извештаја

Табела 5: Упоредна анализа садржаја оперативног наређења командира у Војсци Србије и борбене заповести командира у Војсци Југославије

На основу података из Табеле 4 и Табеле 5, уочава се да оперативно наређење командира у Војсци Србије садржи све кључне елементе борбене заповести командира у Војсци Југославије и обрнуто. Упоредном анализом структуре садржаја докумената уочава се да оперативно наређење командира у Војсци Србије и борбена заповест командира у Војсци Југославије имају сличну структуру и садрже исте или сличне елементе, међутим, разликују се по распореду елемената у оквиру садржаја и степену разраде елемената.

Елементу О–01 оперативног наређења командира у Војсци Србије, одговара елемент 3–02 борбене заповести командира у Војсци Југославије. У оба документа анализа непријатеља заснива се на подацима о снагама, распореду и намерама непријатеља. Међутим, у оперативном наређењу овај елемент је детаљније разрађен, јер обухвата највероватнију и најопаснију варијанту употребе непријатеља, концепт његове операције и задатке потчињених јединица. У борбеној заповести анализа је сажетија и усмерена на кључне податке неопходне за доношење одлуке.

Елементу О–02 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–03 борбене заповести командира у Војсци Југославије. У оба документа се разматрају сопствене снаге, укључујући идеју (замисао) више јединице и јединице два нивоа више, док се у борбеној заповести ови подаци саопштавају у обиму у којем је задатак примљен од претпостављене команде. Оперативно наређење је свеобухватније и омогућава да се сагледа шира ситуација по овом елементу.

Елементу О–03 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–06 борбене заповести командира у Војсци Југославије. Оба документа обрађују положај

и задатке суседних јединица. У оперативном наређењу овај елемент је детаљније разрађен, са нагласком на координацији, међусобном садејству и утицају суседних јединица на извршење задатка, док је у борбеној заповести приказ краћи и информативног је карактера.

Елементу О–04 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–09 борбене заповести командира у Војсци Југославије. У оба документа разматрају се јединице ватрене подршке, њихов распоред и задаци. Оперативно наређење садржи прецизније податке о времену, месту и начину дејства јединица ватрене подршке, док борбена заповест даје основне податке неопходне за извршење задатка.

Елементу О–05 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–04 борбене заповести командира у Војсци Југославије. Оба документа регулишу питања придавања и издвајања јединица. У оперативном наређењу овај процес је прецизније дефинисан, уз временске одреднице и услове реализације, док је у борбеној заповести представљен једноставније и са мање детаља.

Основна функција почетних елемената у оба документа јесте обезбеђивање командиру свеобухватне слике ситуације. У оперативном наређењу Војске Србије ти подаци су систематизовани у оквиру елемента „Ситуација”, који је даље разложен на елементе: непријатељ, сопствене снаге, придавање и издвајање. Оваква структура омогућава већу прегледност и потпунију анализу оперативног окружења. Насупрот томе, у борбеној заповести командира у Војсци Југославије исти подаци распоређени су у више засебних тачака, што умањује систематичност и квалитет приказа.

Елементу О–06 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–03 борбене заповести командира у Војсци Југославије. Оба елемента су јасно дефинисана кроз одговоре на питања ко, шта, где, када и зашто. Оперативно наређење садржи прецизније дефинисану мисију, без описа начина извршења, док се у борбеној заповести елементи мисије често преплићу са елементима извршења. Разлика се уочава и у стилу формулације: у борбеној заповести нагласак је на наредбодавном и директном исказу, док оперативно наређење користи концизан и формализован исказ мисије.

Елементу О–07 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–07 борбене заповести командира у Војсци Југославије. Овај део представља најобимнији

и најзначајнији елемент садржаја оба документа. У борбеној заповести командирова замисао извршења задатка обухвата основни концепт употребе снага, правац дејства и распоред јединица. Иако је овај елемент имао значајну улогу у преношењу командирове намере, његова структура није увек била систематично разрађена по фазама операције и мерама координације. У оперативном наређењу овај елемент је детаљније разрађен у оквиру параграфа „Извршење”, који обухвата командирову намеру, задатке потчињеним јединицама, мере координације и редослед активности, чиме се обезбеђује синхронизовано дејство потчињених јединица.

Елементу О–08 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговарају елементи 3–04, 3–05, 3–08, 3–10 и 3–11 борбене заповести командира у Војсци Југославије. У оба документа дефинишу се задаци потчињеним јединицама. Оперативно наређење разрађује задатке по фазама, са јасним одређењем ко, шта, где, када и зашто, док су у борбеној заповести задаци распоређени у оквиру више елемената (5 елемената), мање систематизовани и мање прегледни. Са друге стране, у оперативном наређењу су задаци за противдесантну борбу, противоклопну борбу, противваздушну одбрану и обезбеђења борбених дејстава, дати у оквиру задатака потчињених јединица, што може довести до занемаривања, односно недовољне разраде ових елемената, који су веома значајни за припрему и извођење борбених дејстава.

Елементу О–09 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговарају елементи 3–01 и 3–09 борбене заповести командира у Војсци Југославије. У оба документа се дају упутства за координацију и опште мере. Оперативно наређење садржи конкретнија и детаљнија упутства, укључујући мере безбедности, начин прикупљања података, осигурања бокова, нуклеарну, хемијску и биолошку заштиту, запречавање и сл., док су у борбеној заповести ова упутства општија и своде се на оријентире и податке о подршци претпостављене команде.

Елементу О–10 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–12 борбене заповести командира у Војсци Југославије. У оба документа се разрађује логистичка подршка. Оперативно наређење обухвата шири спектар података (снабдевање, одржавање, евакуацију, медицинску подршку), са већим степеном детаљности, док је у борбеној заповести овај елемент сажетији. Логистичка подршка у оперативном наређењу

командира у Војсци Србије представља посебну целину (тачку оперативног наређења). У борбеној заповести командира у Војсци Југославије интегрисана је у оквиру тачке обезбеђења борбених дејстава, односно дата је као помоћни елемент, поред инжињеријског обезбеђења, непосредног осигурања и безбедносног обезбеђења. Оперативно наређење пружа детаљнију и систематичнију разраду логистичке подршке, укључујући податке о одржавању, евакуацији и поступању са заробљеницима, што указује на већи степен разраде.

Елементу О–11 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–13 борбене заповести командира у Војсци Југославије. Оба елемента се односе на командовање. У оперативном наређењу прецизније су дефинисана места командовања и линије командовања, док су у борбеној заповести ти подаци представљени једноставније.

Елементу О–12 оперативног наређења командира у Војсци Србије одговара елемент 3–14 борбене заповести командира у Војсци Југославије. Оба документа садрже одредбе које се односе на телекомуникације. Оперативно наређење пружа детаљније инструкције о употреби средстава везе, сигнаlima и извештавању, док је у борбеној заповести овај сегмент мање разрађен. Посебан нагласак у оперативном наређењу стављен је на телекомуникације, сигнализацију, позивне знаке, фреквенције и мере координације и безбедности.

3.3 Сличности и разлике у структури садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије

Анализом садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије уочене су бројне сличности, али и разлике које произилазе из развоја војне доктрине, промена у систему командовања и прилагођавања савременим захтевима извођења операција.

3.3.1 Кључне сличности садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије:

- Оба документа имају јасно дефинисану структуру садржаја.

- Садрже готово идентичне елементе, иако су различито распоређени и систематизовани.
- Обухватају детаљан приказ ситуације, укључујући податке о непријатељу и сопственим снагама.
- Прецизно дефинишу задатак јединице у оквиру задатка више јединице.
- Детаљно разрађују задатаке потчињеним јединицама и јединицама борбене подршке.
- Успостављају јасно уређен систем командовања и руковођења.

3.3.2 Кључне разлике у структури садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије:

- Оперативно наређење командира у Војсци Србије организовано је у пет јасно структурисаних параграфа, док борбена заповест командира у Војсци Југославије садржи девет тачака. У оперативном наређењу елементи ситуације систематизовани су у оквиру једне целине, док се у борбеној заповести ситуација приказује кроз више одвојених тачака, што документ чини детаљним, али мање прегледним.
- Разлика се уочава у формулисању мисије и начина извршења задатка. У оперативном наређењу мисија је јасно дефинисана кроз питања ко, где, када и зашто, без елемената извршења, док борбена заповест у оквиру замисли за извршење задатка садржи и конкретне елементе реализације. На тај начин борбена заповест има израженији директивни карактер.
- Оперативно наређење у оквиру целине „Извршење” обједињује концепт операције, задатке потчињеним јединицама и упутства за координацију. Насупрот томе, борбена заповест ове елементе раздваја у више тачака, као што су задаци непосредно потчињеним и придодатим јединицама, организација противоклопне борбе, противдиверзантске борбе, противваздухопловне одбране, као и обезбеђење борбених дејстава.
- У оперативном наређењу елементи, као што су противоклопна борба, противваздухопловна одбрана, противдесантна борба и инжињеријска дејства

нису дати као посебан параграф већ су интегрисани у задатке потчињеним јединицама.

- Разлике су уочљиве и у области логистичке подршке. У оперативном наређењу логистичка подршка представља један од основних елемената садржаја, са јасно дефинисаном структуром и већим бројем поделемената, што указује на њен наглашени значај у савременим операцијама. У борбеној заповести логистичка питања приказана су као помоћни елемент у оквиру обезбеђења борбених дејстава.
- Борбена заповест одликује се високим степеном детаљности и непосредности у издавању задатака, али је мање прегледна и флексибилна. Са друге стране, структура оперативног наређења омогућава потчињенима већи степен самоиницијативе у реализацији задатка у оквиру намере претпостављеног команданта.
- Оперативно наређење је у већој мери стандардизовано, логички уређено и усклађено са НАТО стандардима, што га чини погоднијим за савремено оперативно планирање, организовање, координацију и контролу. Његова јасна структура и систематизован приказ садржаја омогућавају бољу прегледност, ефикаснију координацију и већу интероперабилност у мултинационалним операцијама.

3.3.3 Предности оперативног наређења командира у Војсци Србије у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије

Структурно уређен документ омогућава командиру да систематично обради све релевантне елементе оперативне ситуације. У оперативном наређењу командира у Војсци Србије, јасно дефинисани параграфи (ситуација, мисија, извршење, логистичка подршка и командовање и телекомуникације) омогућавају логичан ток размишљања и доношења одлуке. Овакав приступ директно утиче на ефикасност командовања, зато што смањује могућност изостављања важних елемената и обезбеђује свеобухватно сагледавање ситуације. Са друге стране, борбена заповест командира у Војсци Југославије, иако функционална, карактерише се мањим степеном систематичности. Елементи садржаја нису увек јасно раздвојени, што може довести до тога да се одређени аспекти ситуације

недовољно анализирају или да се њихов значај не уочи на време. Ово може утицати на квалитет одлуке, нарочито у сложеним и динамичним условима борбених дејстава.

Један од кључних аспеката утицаја структуре документа на ефикасност командовања односи се на брзину преноса и усвајања информација. У условима ограниченог времена, командир и потчињене старешине морају бити у стању да брзо идентификују кључне елементе наређења. Стандардизована структура оперативног наређења омогућава брже сналажење у документу, јер корисник зна где се која врста информације налази. Насупрот томе, наративнији приступ у борбеној заповести може захтевати више времена за анализу и издвајање битних података.

Посебан значај има утицај структуре садржаја документа на разумевање командирове намере. У оперативном наређењу, намера командира је јасно интегрисана у оквиру параграфа „Извршење”, кроз фазе операције и мере координације. Ово омогућава потчињеним јединицама да разумеју не само шта треба да ураде, већ и зашто и на који начин, што је од суштинског значаја за примену принципа „мисијског командовања. У борбеној заповести, намера је присутна, али није увек експлицитно издвојена, што може довести до различитог тумачења у извршењу задатка.

Структура документа значајно утиче и на координацију дејстава. У оперативном наређењу мере координације су јасно дефинисане и повезане са фазама операције, што омогућава синхронизовано деловање свих елемената. У борбеној заповести, иако координација постоји, она није увек систематски разрађена, што може довести до неусклађености у извршењу задатака. Утицај структуре посебно долази до изражаја у условима промене ситуације. Добро структурисан документ омогућава лакше увођење измена и допуна, јер су поједини елементи јасно издвојени. Ово је од великог значаја у савременим операцијама, где се ситуација брзо мења и захтева континуирано прилагођавање планова. У том смислу, оперативно наређење показује већу флексибилност у односу на борбену заповест.

Поред тога, структура документа има директан утицај на визуелизацију борбених дејстава. Степен уређења структуре текста одражава се и на квалитет графичког приказа. Јасно дефинисани елементи оперативног наређења омогућавају прецизније и више

стандардизовано представљање на шемама, што додатно доприноси разумевању задатка и повећању ефикасности командовања.

3.3.4 Недостаци оперативног наређења командира у Војсци Србије у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије

Иако оперативно наређење командира у Војсци Србије представља савременији и систематичније уређен документ у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије, могу се уочити и одређени недостаци. Док су у борбеној заповести елементи као што су противоклопна борба, противваздушна одбрана, противдесантна борба и инжињеријско обезбеђење и непосредно осигурање издвојени као посебне целине, у оперативном наређењу они су најчешће интегрисани у оквиру задатака потчињеним јединицама или упутстава за координацију. Овакво решење може довести до недовољне разраде појединих тактичких мера и смањити њихову видљивост у процесу планирања и извршења задатка.

Недостатак оперативног наређења огледа се и у већој зависности од обучености, искуства и иницијативе потчињених старешина. Савремени концепт мисијског командовања подразумева да потчињени, на основу командирове намере, самостално проналазе начин за реализацију задатка. У условима недовољне обучености или различитог тумачења командирове намере, оваква слобода може довести до одступања од првобитне замисли и неуједначеног извршења задатка.

За разлику од борбене заповести, која има изражен наредбодавни и директивни карактер, оперативно наређење користи формализованији и описнији стил изражавања. Иако овакав приступ повећава флексибилност, он истовремено може оставити простор за различита тумачења појединих задатака и мера координације, нарочито у сложеним борбеним условима.

Такође, већа стандардизованост и обимност оперативног наређења могу повећати време потребно за његову израду. Насупрот томе, борбена заповест је краћа, непосреднија и усмерена на брзо преношење кључних задатака и мера, што у појединим тактичким ситуацијама може представљати предност.

Ипак ови недостаци не умањују његову укупну вредност као савременог инструмента командовања, већ указују на потребу за пажљивом разрадом појединих садржаја приликом њихове израде.

ЗАКЉУЧАК

Војне операције карактеришу висок степен сложености, динамичност у оперативном окружењу и потреба за брзим и ефикасним доношењем одлука. У таквим условима, борбена документа представљају један од кључних инструмената командовања, јер омогућавају организацију, координацију и усмеравање дејстава јединице и нижих јединица у њеном саставу. Садржај ових докумената непосредно утиче на ефикасност командовања, степен разумевања задатака и способност јединица да делују синхронизовано у сложеним условима извођења операција.

На основу спроведене упоредне анализе садржаја борбене заповести командира у Војсци Југославије и оперативног наређења командира у Војсци Србије, може се закључити да је у потпуности остварен циљ истраживања, односно да су идентификоване и научно описане сличности и разлике у структури садржаја докумената и степену разраде њихових кључних елемената.

Одговор на основно научно питање показује да се садржај оперативног наређења командира у Војсци Србије, у односу на садржај командира у Војсци Југославије одликује вишим степеном структурне систематичности, детаљнијом и прецизнијом разрадом кључних елемената садржаја, као и већом усклађеношћу са савременим принципима оперативног планирања и захтевима интероперабилности. Таква решења омогућавају јасније разумевање командантове намере, ефикаснију координацију и реализацију задатака потчињених јединица, као и унапређење укупне ефикасности процеса командовања у савременим операцијама.

Резултати истраживања су показали да оперативно наређење командира у Војсци Србије поседује виши степен структурне систематичности у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије, што се огледа у јаснијој организацији садржаја и логичнијем редоследу излагања кључних елемената.

Такође је утврђено да су елементи садржаја оперативног наређења детаљније и прецизније разрађени, посебно у деловима који се односе на анализу ситуације, дефинисање задатака потчињенима и логистичку подршку. Виши ниво разраде елемената садржаја омогућава потчињенима јасније разумевање намере претпостављеног и начина

извршења задатка, чиме се смањује простор за различита тумачења и повећава ефикасност извршења.

Даље, истраживање је показало да је оперативно наређење у већој мери усклађено са савременим доктринарним решењима и принципима оперативног планирања, укључујући захтеве интероперабилности. Ове карактеристике доприносе ефикаснијем командовању, бољој координацији и успешнијем извођењу операција у сложеним условима савременог оперативног окружења.

На основу потврде свих хипотеза може се закључити да је потврђена и општа хипотеза истраживања, односно да оперативно наређење командира у Војсци Србије у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије има виши степен структурне систематичности, разрађености елемената садржаја и усклађености са савременим захтевима командовања, што доприноси већој ефикасности у реализацији задатака у операцијама.

Утврђено је да оперативно наређење командира у Војсци Србије испољава виши степен систематичности, логичке уређености и стандардизације у односу на борбену заповест командира у Војсци Југославије. Јасно дефинисани елементи оперативног наређења омогућавају брже разумевање ситуације, ефикасније доношење одлука, бољу координацију дејстава и лакше прилагођавање променама у оперативном окружењу.

Ипак, уочени су и одређени недостаци оперативног наређења, који се пре свега односе на нижи степен тактичке конкретизације појединих елемената и већу зависност од обучености и иницијативе потчињених старешина. Због тога постоји потреба за даљим унапређењем садржаја оперативног наређења, пре свега кроз прецизнију разраду појединих тактичких радњи и континуирано прилагођавање документа развоју савремених технологија и облика угрожавања.

Као значајне мере унапређења садржаја оперативног наређења могу се издвојити: јаснија разрада инжињеријских, противоклопних, противваздухопловних и противдесантних дејстава у оквиру параграфа „Извршење”, успостављање боље равнотеже између описног и наредбодавног начина формулације задатака, као и континуирано усклађивање садржаја документа са развојем савремених оперативних концепата.

Истовремено, утврђено је да поједини елементи из садржаја борбене заповести задржавају своју практичну вредност, те да њихова примена у измењеном облику може допринети даљем унапређењу оперативног наређења.

У целини посматрано, оперативно наређење представља савремен, функционалан и ефикасан инструмент командовања, који омогућава боље планирање, координацију и извршење задатака. Његовим даљим унапређењем могуће је додатно повећати ефикасност командовања и обезбедити потпуније прилагођавање изазовима савременог оперативног окружења.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1

ВОЈНА ТАЈНА
ПОВЕРЉИВО

командир 1. мтч

08.00 часова 15.07.2005.

Кокот (вис)

Командиру 1., 2. и 3. стрељачког вода, вода минобацача 82 mm и противоклопног вода

ЗАПОВЕСТ ЗА ОДБРАНУ

Оријентација:

- Географска,

-Топографска,

-Кодирани називи објеката

Оријентири: 1, 2, 3....

1. Подаци о непријатељу

„Непријатељ је до 08,00 часова 15. јула овладао линијом: Вучја брда–Лисина–с. Кременац, са које ће вероватно увести резерву и продужити напад главним снагама правцем: Вучја брда, Придворци–Кокот, а помоћним снагама: Кременац–с. Петровац–Зелен. На рејон одбране наше чете се очекује напад непријатеља јачине око једног моторизованог батаљона, подржаног дејством авијације и артиљерије. Појаву непријатеља испред предњег краја одбране треба очекивати у преподневним часовима 16. јула и то једном четом правцем: Придворци–Кокот–Рудине, а другом четом правцем: с. Петровац–

Зелен–Мокра гора. Највероватније ће једну чету имати у резерви, која би могла бити уведена у напад на линији Кокот–Зелен, на правцу Кокот–Рудине.”¹⁰⁴

„Са почетком напада могућа је употреба хеликоптерског десанта, јачине до чете у рејону Рудине. Највероватније, циљ напада непријатеља јесте да што пре овлада објектима Кокот и Зелен и оствари повољне услове за увођење резерве и продужење напада ка објекту Рудине и Мокра гора. Треба очекивати дејство авијације и борбених хеликоптера по објектима Кокот, Зелен и Рудине. Располаже нуклеарно–хемијским оружјем које је у претходним дејствима употребљавао. Могућа је употреба хемијских удара по објекту Мокра гора. Највероватније да ће полазни положај непријатеља бити на линији: Придворица–безимена коса– село Петровац, а јуришни положај на линији: блага коса–пут–обли вис–ниско растиње.”¹⁰⁵

2. Задатак чете (вода), ојачања и подршка

„Наша чета са одељењем бацача граната брани рејон: Кокот–Зелен–Рудине, са задатком: прихватити 2. чету 2. батаљона који се извлачи правцем Вучја брда–Придворци–Кокот, не дозволити непријатељу напад из покрета и у садејству са суседима нанети му што веће губитке испред предњег краја, спречити продор непријатељу и избијање на линију: Кокот–Зелен, а затим у садејству са 2. моторизиваном четом не дозволити му продор на правцу Кокот–Рудине и спајање са евентуално спуштеним хеликоптерским десантом у рејону Рудине, створити услове снагама из дубине за успешно разбијање хеликоптерског десанта и извођење противнапада на правцу Рудине–Кокот и Мокра Гора–Зелен. Подржавају батаљонска ватрена група и батаљонска противоклопна група. Осматрачница командира чете је на Кокоту.”¹⁰⁶

3. Подаци о суседима и јединицама у непријатељевој и властитој позадини

„Испред, на линији Вучја брда–Лисина–Кременац, одбрану изводи 2. моторизивани батаљон са задатком да спречи непријатељу да до 12,00 часова 15. јула овлада објектима Придворци–с. Петровац–Лабудово брдо. Десно, у рејону Смиљчићи–Катуниште–Пољане брани се 2. чета 1. моторизованог батаљона и има задатак да спречи продор непријатељу

¹⁰⁴ Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 244.

¹⁰⁵ Исто.

¹⁰⁶ Исто.

преко рејона одбране и да садејствује са нашом четом у одбрани објекта Зелен и Мокра гора. Лево, у рејону с. Пирковци, Луке, Зараван одбрану организује 1. чета 3. моторизованог батаљона са задатком да спречи непријатељу обухват с лева и и садејствује са нашом четом у извршењу задатка. Иза, у рејону Репиште, село Чардаклије, Бело брдо, одбрану организује 3. чета 1. моторизованог батаљона, у стању готовости за подршку чета у првој линији и за напад на евентуално спуштени хеликоптерски десант.”¹⁰⁷

4. Замисао за извршење задатка

„Одлучио сам: у току ноћи довести чету и у одређеном рејону организовати одбрану, групишући главне снаге на правцу Кокот–Рудине, а помоћне снаге на правцу: Зелен–Мокра Гора, са циљем: прихватити снаге 2. моторизованог батаљона које се извлаче правцем Вучја брда–Придворци–Кокот, а затим ослоном на објекте у рејону одбране, уз запречавање и активна дејства, у садејству са суседима и подршку батаљонске ватрене групе и батаљонске противоклопне групе, нанети непријатељу што веће губитке, спречити му напад из покрета и избијање на линију Кокот–Зелен и даље дејство ка Рудинама и спајање са хеликоптерским десантом. Тежиште противоклопне борбе је на правцу Придворци–Кокот–Рудине. Прва линија ровова...друга линија ровова...,борбени распоред у две линије са четном ватреном групом. Готовост за покрет из очекујућег рејона у 03,00 часа, а готовост одбране у 08.00 часова 15. јула.”¹⁰⁸

5. Задаци непосредно потчињеним и придодатим јединицама и деловима за подршку

„Одбрану у рејону објекта Кокот (увала, окука пута, вис) организује 1. стрељачки вод са 1. оМБ 82 mm са задатком: извршити прихват делова 2. моторизованог батаљона који се буду извлачили на правцу Вучја брда–Придворци–Кокот, а затим ослоном на објекат Кокот уз примену косе и бочне ватре и запречавања, у садејству са 2. стрељачким водом и 2. четом 1. моторизованог батаљона и подршку батаљонске ватрене групе и четне ватрене групе и нанети непријатељу што веће губитке испред предњег краја, спречити му уклињавање у захвату увале и брз продор преко рејона одбране, избијање на вис и спајање са евентуално спуштеним хеликоптерским десантом у рејону Рудина.”¹⁰⁹

¹⁰⁷Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 244.

¹⁰⁸Исто, стр. 244-245.

¹⁰⁹Исто, стр. 245.

„Прва линија ровова: блага коса–шиппражје–жбун–окука пута, допунски ров: дрво–шумица–ивица шуме. Зона дејства: Заклон–вис, угао шуме–високо дрво, допунска зона дејства ка ували. Спој десно обезбедити ватром пушкомитраљеза, а у лево допунити ватром групе стрелаца са благе косе. Резервна отпорна тачка вода је у рејону источне падине објекта Рудине, на коју се повући по мом одобрењу. Осматрачница је на вису (објекат Кокот). Подржавају четна ватрена група и батаљонска ватрена група.”¹¹⁰

„Одбрану у рејону објекта Зелен организује 2. стрељачки вод, задатак: извршити прихват снага 2. мтб које се буду извлачиле преко рејона одбране, а затим упорном одбраном и активним дејствима, у садејству са суседима, спречити непријатељу напад из покрета, уклињавање на међупростору између 1. и 2. Стрељачког вода обухват с лева и овладавање рејоном Зелен, наносећи му што веће губитке испред предњег краја и на боковима. Прва линија ровова: растиње, широки жбун, брезовина, допунски ров: стуб–ограда–ивица шуме. Зона дејства: лева граница: група жбуња–кривина пута, десна граница: високо дрво–ивица шуме. Подржавају четна ватрена група и одељење минобацача. Осматрачница је на ивици шуме.”¹¹¹

„Рејон одбране на објекту рудине брани 3. стрељачки вод, задатак: бити у готовости за противдесантну борбу у рејону села Рудине, у садејству са 3. четом 1. моторизованог батаљона и за извођење противнапада правцем: Рудине–Кокот и Рудине–Зелен. Осматрачница је у висини групе дрвећа. Подржава четна ватрена група.”¹¹²

„Четна Ватрена група је састава: вод минобацача 82 mm, командир четне ватрене групе, командир вода минобацача 82 mm. Основни ватрени положај у рејону увале. Наредни ватрени положај је у рејону падине. Готовост за дејство у 09.00 часова 15. јула. Задаци: у току наступања и јуриша непријатеља подржати прихват снага 2. моторизованог батаљона на правцу Придворци–Кокот, спречити излазак на полазни положај и припрему непријатеља за напад, спречавати снагама непријатеља наступање, излазак на јуришни положај и извршење јуриша. У току борбе по дубини, спречавати уклињавање на правцу увала–вис, спречити непријатељу обухват са правца шуме, подржавати противнапад на

¹¹⁰ Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 245.

¹¹¹ Исто, стр. 245-246.

¹¹² Исто, стр. 246.

правцу Кокот–Рудине и Зелен–Мокра гора, бити у стању готовости за противдесантну борбу у рејону Рудине.”¹¹³

6. Подаци о подршци претпостављене команде

„Батаљонска ватрена група подржава напад чете остваривањем ватри по рејонима виса и Страшница.”¹¹⁴

7. Организовање противоклопне борбе, противдесантне борбе и противваздушне одбране

Противоклопна борба: „Тежиште је на правцу Придворци–Кокот–Рудине. Четна противоклопна група састава противоклопни вод. Командир противоклопне групе је командир противоклопног вода. Задатак: бити у стању сталне готовости за борбу против непријатељевих оклопних борбених возила на правцу Придворци–Кокот–Рудине и спречити им уклињавање у захвату увале ка вису и обухват са правца шуме–источне падине Зелени. Подржати противнапад 3. Стрељачког водана правцу Рудине–Кокот.”¹¹⁵

„Борбу са евентуално спуштеним хеликоптерским десантом у рејону Рудине водиће 3. стрељачки, вод у садејству са 3.четом 1. моторизованог батаљона и уз подршку четне ватрене групе и батаљонске ватрене групе.”¹¹⁶

Противваздушна одбрана: „Тежиште имати на примени мера противваздушне заштите. Поседање рејона одбране извршити прикривеним правцима. У водовима одредити осматраче ваздушног простора. Борбу са циљевима у ваздушном простору на малим висинама водиће одељења митраљеза, и то само у случају директне опасности за јединице.”¹¹⁷

8. Обезбеђење борбених дејстава

„Тежиште инжињеријских дејстава мора бити на запречавању и утврђивању. Јединице утврдити у другом степену заштите. Мешовито минско поље израђује 1.

¹¹³ Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 246.

¹¹⁴ Методички приручник за тактичку обуку пешадије, прилог 4: План извођења једностране тактичке вежбе, ССНО, Београд, 1981, стр. 8.

¹¹⁵ Приручник за тактичку обуку, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 246-247.

¹¹⁶ Исто, стр. 247.

¹¹⁷ Исто, стр. 246-247.

стрелјачки вод у рејону заравни. Мешовито минско поље 2. стрелјачки вод у рејону увале.”¹¹⁸

Обавештајно обезбеђење: „За прикупљање података о јачини и распореду непријатељевих снага користити непосредни контакт са старешинама из 2. моторизованог батаљона који се извлачи преко рејона одбране. О добијеним подацима ме одмах известити. У стрелјачки водим јединицама одредити осматраче. Зона обавештајне одговорности чете је рејон одбране и даље до линије Вучја брда–Кременац.”¹¹⁹

Безбедносно обезбеђење: „Стрелјачке водове треба осигурати непосредним осигурањем од изненадне појаве и дејства извиђачко–диверзантских група непријатеља које он редовно убацује ноћу у наш распоред.”¹²⁰

Противнуклеарно хемијско биолошко обезбеђење: „Тежиште мора бити на откривању нуклеарно-хемијских опасности и заштити јединица од дејства нуклеарно-хемијских оружја. Заклоне припремити за нуклеарно-хемијску заштиту. У случају употребе хемијских удара по положајима, предузети све мере ради отклањања последица, провођењем примарне деконтаминације на положајима. Завршну деконтаминацију вршити после извршеног задатка на деконтаминационој станици батаљона у селу Чардаклије.”¹²¹

„Позадинско обезбеђење: позадински вод батаљона развија батаљонску станицу у рејону Бело брдо, са почетком рада у 09.00 часова. Четну станицу за снабдевање разместити у рејону шуме. Четну рањеничку прихватницу развити у рејону заравни, источно од виса. За извршење задатка одобрава се утрошак: 1. и 2. стрелјачки вод по 1,5 борбени комплет, 3. стрелјачки вод 1 борбени комплет, у резерви мора бити 0,5 борбеног комплета, за минобацач 82 mm 1 борбени комплет, за противоклопне системе 1,5 борбени комплет. Одобреном количином муниције снабдети све водове до 10.00 часова. За исхрану људства, до почетка борбених дејстава, треба користити кувану храну, а у току извођења суви оброк. Забрањујем употребу воде из месних извора.”¹²²

¹¹⁸ *Приручник за тактичку обуку*, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 246-247.

¹¹⁹ Исто, стр. 248.

¹²⁰ Исто.

¹²¹ Исто.

¹²² Исто.

9. Организовање командовања, везе, сигнала и времена достављања извештаја

„Моја осматрачница налазиће се на вису. Наредна осматрачница на објекту Рудине. До почетка напада непријатеља везу ћу одржавати преко курира и непосредним контактом и сигнаlima, а по отпочињању напада непријатеља и радио–уређајем РУП 33, по плану веза. Сигнали: опасност из ваздушног простора радиом 333, гласом „авиони” нуклеарно-хемијска опасност радиом 555, гласом „отрови”, тенковска опасност радиом 111, гласом „тенкови”. Остали сигнали су према таблици сигнала. Извештај доставити: о готовости за одбрану, по завршетку инжињеријских радова, о појави непријатеља, а у току дејства према потреби. Знаци за распознавање ранац–Рудине.”¹²³

¹²³ *Приручник за тактичку обуку*, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002, стр. 248-249.

Примерак 1 од 5 примерака

1. пешадијска чета

Рафша

211300октобар20XX

Референтни број ____

ОПЕРАТИВНО НАРЕЂЕЊЕ ЗА ОДБРАНУ „Боровац“ бр.1

Веза: Оперативно наређење за одбрану бр. 1 команданта 2. пешадијског батаљона

ТК 1:25000 Лист бр. 682–1–1; 682–2–2; Шема операције к–данта батаљона за одбрану

БОРБЕНА ОРГАНИЗАЦИЈА

1.стрелјачки вод / 1. пч

2.стрелјачки вод / 1. пч

3. стрелјачки вод / 1. пч

вод за подршку/1.пч

оПОРС 9К111 из састава ПОРЧ

1. СИТУАЦИЈА

а. Непријатељ

„Након успешне нападне операције на правцу Врање–Бујановац непријатељ је успео да овлада линијом Осларски рид (т.560)–Крајмировац–Богдановац (т.602), где убрзано врши прегруписавање снага, довођење снага и припреме за продужење напада ка Прешеву. У досадашњим дејствима непријатељ није употребљавао нуклеарно, хемијско и биолошко оружје. Извиђачки дронови активни су му на правцу Боровац–Самољица.”¹²⁴

„Напад непријатеља биће подржан артиљеријом из рејона Конопљишта. У досадашњим дејствима показао је значајне маневарске способности тежећи да најпре оствари дејство артиљеријом и другим средствима ватрене подршке, након чега би уводио стрелјачке и механизоване јединице. Борбене хеликоптере користи као елемент ватрене

¹²⁴Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1, Војна академија, Београд, 2020, стр. 1.

подршке, тренутним и краткотрајним појављивањем и дејством са релативно безбедне дистанце из позадине. Механизоване јединице ће искрцати и развити након успешног продора на местима пробоја а ради напада на поједине објекте.”¹²⁵

„До сада је претрпео око 10% губитака у живој сили и средствима ратне технике. На рејон одбране наше чете може се очекивати напад борбене групе непријатеља, јачине: две пешадијске чете, једног механизованог вода, једног вода минобацача 120 mm и једног противоклопног одељења. До сада је уочено присуство снага непријатеља у рејонима насеља Крајмировац и Боровац.”¹²⁶

Варијанта употребе непријатеља

Замисао непријатеља:

„Највероватније ће напад извести групишући главне снаге на правцу: с. Крајмировац – Рафша– с. Самољица а помоћне на правцу: Демиров рид–к.571–Јарчиште, са задатком да до Ч+12 овлада линијом Јарчиште–Фаратове баште–Кудрички рид, оствари потпуну контролу комуникације ауто–пута са североистока, блокира насеља Самољица и Трновска Маала и са достигнуте линије омогући увођење снага из другог борбеног ешалона ради продужења напада. Зона операције борбене групе: с. Боровац (раскрсница 200м западно од к.468)–Кудрички рид (раскрсница ј/з)–Јарчиште (тт 643)–Крајмировска река (к 482).”¹²⁷

Концепт операције:

„У првој етапи тежиће да до Ч+8 избије на фазну линију–1, к.571–к.493. У другој етапи намерава да увођењем снага из друге линије овлада висом Рафша и до Ч+12 овлада линијом Јарчиште–Кудрички рид (фазна линија–2), оствари потпуну контролу висова блокира насеља Самољица и Трнавска Мала са североисточне стране, и омогући увођење у напад снага из другог борбеног ешелона на правцу Самољица–Неговац–Биљача.”¹²⁸

„Вероватно ће му снаге на главном правцу напада чинити једна пешадијска чета и један механизовани вод, а на помоћном правцу једна пешадијска чета. Борбени распоред у

¹²⁵ *Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1*, Војна академија, Београд, 2020, стр. 1.

¹²⁶ Исто.

¹²⁷ Исто.

¹²⁸ Исто.

првој етапи у две линије, а у другој етапи у линији. У првој линији на главном правцу напада једна пешадијска чета, а на помоћном правцу једна пешадијска чета. У другој линији на главном правцу напада један механизовани вод, а на помоћном правцу напада нема маневарских снага.”¹²⁹

Задаци јединица:

„1. пешадијска чета изводи напад правцем Боровац–Рафша–Трновска Маала и намерава да у ближем задатку разбије наше снаге на предњем крају и да до Ч+8 избије на линију к.491–Плато северно од Рафше–мост на Потоку (фазна линија–1). У следећем задатку намерава да након увођења механизованог вода из друге линије продужи напад ка Кудричком риду и Рафши, овлада висом Рафша, чиме до Ч+12 омогући избијање на линију Кудрички рид–Фаратове баште (искљ.) (фазна линија–2). Са достигнуте линије омогућава увођење снага из другог борбеног ешалона. Границе: десно, с. Боровац (раскрсница 200м западно од к.468)–Кудрички рид, лево, Крајмировац (укљ.)–Поток–Фаратове баште (искључно).”¹³⁰

„2. пешадијска чета изводи напад правцем Демиров рид –к.571 –Јарчиште (тт.617) и намерава да у ближем задатку разбије наше снаге на предњем крају и да до Ч+8 избије на линију Женски поток–к.571–мост на потоку (фазна линија–1). У следећем задатку намерава да у садејству са механизованим водом продужи напад ка Јарчишту и до Ч+12 избије на линију тт 643–тт 617 – Фаратове баште (искључно) (фазна линија–2). Са достигнуте линије омогућава увођење снага из другог борбеног ешалона. Границе: десно Крајмировац (искључно)–поток–Фаратове баште (искључно), лево, Крајмировска река (к.482)– Женски поток –Јарчиште (тт 643).”¹³¹

„Механизовани вод, у другој линији креће се на правцу напада 1. пешадијске чете и на фазној линији–1 уводи се у борбу са линије Плато северно од Рафше–мост на Потоку. У садејству са 1. и 2. пешадијском четом изводи напад правцем Рафатова чесма–Фаратове баште и намерава да делом снага садејствује 1. пешадијској чети у овладавању висом Рафша а делом снага продужи напад на правцу Рафатове чесме и до Ч+12 избије на фазну

¹²⁹ *Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1, Војна академија, Београд, 2020, стр. 2.*

¹³⁰ Исто.

¹³¹ Исто.

линију–2 у рејону Фаратове баште, где осигура спој са 2. пешадијском четом. Са достигнуте линије омогућава увођење снага из другог борбеног ешалона. Границе: десно, Плато северно од Рафше–Фаратове баште (200м северно од к.517), лево, Рафатова чесма (увала источно)–Фаратове баште (увала источно).”¹³²

Ватрена подршка:

„Ватрену подршку на главном правцу напада вршиће батаљонска ватрена група, састава један вод минобацача 120 mm. Очекивати интензивно дејство борбених дрона по нашем предњем крају и на правцима снабдевања. Могуће дневно напрезање ваздухопловних снага је 1–2 налета борбених хеликоптера по ваздухоплову. Почетак напада очекује се најраније у 11.00 часова 22.10.”¹³³

б. Сопствене снаге

1) Виша јединица

а) Команда два нивоа више

„Јединицама 4. бригаде КоВ извести одбрамбену операцију и спречити непријатеља да овладалинијом Каље (тт.968) – Биљача – Црнотинце–Буковац, онемогућити му да у потпуности овлада долином Моравице и главним комуникацијама. Ослонцем на насељена места у захвату ауто–пута спречавати му брз продор, након чега омогућити снагама из другог оперативног ешелона, извођење противнапада у циљу потискивања непријатеља ка Бујановцу.”¹³⁴

б) Претпостављена команда

„2. пешадијски батаљон ојачан механизованом четом изводи одбрамбену операцију у зони: Женски поток (500м југо–источно од к. 482)– Череновац– Ђеренски рид (тт 466)– Јарчиште (тт 617). Мисија: Јединицама 2. пешадијског батаљона организовати и извести одбрану у рејону: Женски Поток – Череновац– Маала Шимшир, нанети непријатељу што веће губитке у живој сили и средствима ратне технике, успорити му напад и онемогућити му да до Д+1 овлада линијом Самољица–Доња Маала–железничка станица – Летовица.

¹³² Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1, Војна академија, Београд, 2020, стр.2-3.

¹³³ Исто, стр. 3.

¹³⁴ Исто.

Створити повољне услове за извођење противнапада на правцу Доња Маала–Череновац.”¹³⁵

Идеја (замисао): „Ослонцем на насељена места и околне висове сломити нападну моћ непријатеља и створити услове за противнапад. Главне снаге груписати у захвату ауто–пута, у рејонима Череновца и Доње Маале. Помоћним снагама онемогућити непријатељу овладавање насељима и висовима источно од ауто–пута и спречити му обухват са правца Крајмировца и Рафше. Уз активну ватрену подршку и сопствени прихват онемогућити непријатељу да до Ч+14 овлада линијом Јарчиште–Кудрички рид–тт 507–ауто–пут (фазна линија–1) где створити услове за извођење противнапада четама из друге линије.”¹³⁶

„Борбени распоред у две линије. У првој линији на тежишту одбране једна пешадијска чета ојачана механизованим водом и једним стрељачким водом, у другој линији на тежишту одбране једна механизвана чета без једног механизованог вода. У првој линији на помоћном правцу једна пешадијска чета а у другој линији на помоћном правцу једна пешадијска чета без једног стрељачког вода.”¹³⁷

2) Суседне јединице

„Десно у рејону: реке Моравице, западно од тт 507 – Бишевац– Јабучки рид, одбрану организује 1. пешадијска чета 1. пешадијског батаљона, са задатком: спречити непријатељу брз продор на правцу Бишевачки рид–Јабучки рид и овладавање линијом Јабучки рид–Јарчиште и омогућити противнапад на правцу Јабучки рид–Бишевац. Лево, у рејону Боровац–Череновац–Самољичка чука (тт 507), одбрану организује 2. пешадијска чета 2. пешадијског батаљона са задатком да спречи продор непријатеља на правцу Череновац–Доња Маала и избијање на Линију Кудрички рид–Самољичка чука (тт 507)–ауто–пут. Иза, у рејну Јарчиште –Трновска Маала –Маала Шимшир одбрану организује 3. пешадијска чета 2. пешадијског батаљона са задатком да подржи борбу и извлачење 1. Пешадијске чете, заустави непријатеља на линији Јарчиште–Трнавска Маала, изведе

¹³⁵ Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1, Војна академија, Београд, 2020, стр. 3.

¹³⁶ Исто.

¹³⁷ Исто, стр. 3-4.

противнапад на правцу Фаратове баште – Рафша – Крајмировац или омогући снагама из 2. борбеног ешелона извршење противнапада.”¹³⁸

в. Придавање и издвајање

„Одељење бацача граната аутоматских, вода за подршку, придодати 2. стрељачком воду од 18.00 часова дана 21.10. до извршења задатка. Одељење далекометних пушака вода за подршку придодати 3. стрељачком воду од 18.00 часова дана 21.10. до извршења задатка. 3. стрељачко одељење издвојити из састава 2. стрељачког вода и придодати 1. стрељачком воду од 18.00 часова дана 21.10. до извршења задатка.”¹³⁹

2. МИСИЈА

„1. пешадијском четом, извести одбрану у рејону Женски поток (500м југо–источно од к.482)– Боровац (к.468) – Фаратове баште, нанети непријатељу што више губитака и спречити му да до Ч+14 овлада линијом Јарчиште (тт 617) – Фаратове баште – Кудрички рид (фазна линија–1), чиме створити повољне услове за груписање снага 3. пешадијске чете и извршење противнапада на правцу Фаратове баште – Рафша –Крајмировац. Заштитити десно крило батаљона а у случају бржег продора непријатеља извући се у резервни рејон Нова Махала – Царски друм – Црна Глава (тт 590).”¹⁴⁰

3.ИЗВРШЕЊЕ

а. Концепт операције (циљ дејства и основна замисао)

„Извести одбрану у додељеном рејону ослонцем на висове Рафша, к.571 и Јарчиште. Тежиште одбране имати у захвату главне комуникације Крајмировац – Рафша – Фаратове баште. Једним одељењем контролисати спој са нашом 2. пешадијском четом и спречити непријатељу уклињавање на правцу Боровац – Кудрички рид. Након извлачења са предњег краја организовати отпорну тачку вода у рејону Рафше и заштитом крила и бокова, сломити темпо напада непријатеља, зауставити га и спречити му овладавање висом Рафша и положајима на Рафатовој чесми, чиме му онемогућити даљи продор и овладавање

¹³⁸ *Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1*, Војна академија, Београд, 2020, стр. 4.

¹³⁹ Исто.

¹⁴⁰ Исто.

гредом Јарчиште – Фаратове баште Кудрички рид те контролу насеља Самољица и Трновска Маала.”¹⁴¹

„Снагама на помоћном правцу контролисати Бишевачку греду (к.571), јаком ватром и активним дејствима, константним нападима са бока, наносити непријатељу губитке на главном правцу, заштитити десно крило батаљона контролишући правац к.571 – Јарчиште и по потреби осигурати безбедно извлачење у резервни рејон Нова Махала – Царски друм – Црна Глава (тт 590). Омогућити 3. Пешадијској чети пролазак кроз сопствени распоред на правцима: Трновска Маала– западне падине Рафше, Фаратове баште–Плато (дуж главне комуникације) и тт 617 – Поток, након чега подржати противнапад.”¹⁴²

1) Маневар

„Одбрану организовати и извести борбеним распоредом у две линије са четном ватреном групом и четном противоклопном групом. У првој линији на тежишту одбране један стрељачки вод ојачан једним стрељачким одељењем, у другој линији на тежишту одбране један стрељачки вод ојачан одељењем далекометних пушака. У првој линији на помоћном правцу један стрељачки вод без једног стрељачког одељења ојачан одељењем бацача граната аутоматских.”¹⁴³

Одбрамбену операцију извести у 3 етапе:

- „Прва етапа: Снажном ватром четне ватрене групе и ватром водова у првој линији успорити темпо напада непријатеља. Задржавајућом одбраном водова у првој линији, употребом активних дејстава, тежишно нападима у бок и ослонцем на терен, постепено сламати нападну моћ непријатеља, наносећи му што веће губитке и извући се на линију Бишевачка греда (400 јужно од к. 571– ушће потока северно од Рафатове чесме–Рафша (ФЛ–„АЛФА“), најраније до Ч+10.”
- „Друга етапа: Одбраном на фазној линији – „АЛФА“ организовањем отпорне тачке на Рафши и одбраном утврђених положаја на Рафатовој чесми, омогућити снагама на десном крилу консолидовање и правовремено извлачење. Дејством четне ватрене групе ,четне противоклопне групе и активним дејствима спречити непријатељу уклињавање у

¹⁴¹ *Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр. I*, Војна академија, Београд, 2020, стр. 4.

¹⁴² Исто.

¹⁴³ Исто, стр. 5.

наш борбени распоред на правцу главне комуникације Крајмировац–Фаратове баре као и продор кроз међупростор Боровац–Кудрички рид, те овладавање линијом Јарчиште (к.617)–Фаратове баште–Кудрички рид (фазне линије–1) до Ч+14.”

- „Трећа етапа: Подржати противнапад 3. пешадијске чете из друге линије. Омогућити снагама из другог борбеног ешалона увођење у борбу на правцу противнапада 3.Пешадијске чете. У случају неуспеха и дубљег продора непријатеља извући се у резервни рејон Нова Махала–Царски друм–Црна Глава (тт 590). Границе чете: десно: Женски поток (500м ј/и од к.482)– Јарчиште (тт 617)., лево: Боровац (к.468) – Кудрички рид.”¹⁴⁴

2) Ватра

„Ватрену подршку пружаће батаљонска ватрена група из рејона Самољице запречним ватрама испред предњег краја, на ободу села Боровац и у рејону Кудричког рида ради спречавања уклињавања кроз међупростор. Систем ватре организовати ослонцем на висове и вршити константне промене ватрених положаја. Тежити да се изненадним ватрама у бок постигне изненађење. Предња граница појаса главне запречне ватре на линији: к. 482–Крајмировац (јужна група кућа)–школа у селу Боровац. Готовост за одбрану у 10.00 часова 22.10.”¹⁴⁵

б. Задаци потчињеним јединицама

„1. стрељачки вод са придодатим стрељачким одељење морганизовати одбрану у рејону увала (200 m западно од ушћа Потока у Крајмировску реку) – Боровац (група кућа 300 m југозападно од школе) – Плато северно од Рафше са задатком: у ближем задатку, применом мера запрачавања испред предњег краја на правцу главне комуникације и у садејству са 2. и 3. стрељачким водом и уз снажну подршку четне ватрене групе, извести одбрану на предњем крају. Једним стрељачким одељењем обезбедити правац Боровац–Кудрички рид. Постепено сламати нападну моћ непријатеља, онемогућити му брз продор на правцу главне комуникације и извући се у рејон Рафше најраније до Ч+10, где организовати отпорну тачку., У следећем задатку, ослонцем на вис, у садејству са 3. стрељачким водом спречити непријатељу даљи продор на правцу главне комуникације и

¹⁴⁴ Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1, Војна академија, Београд, 2020, стр. 5.

¹⁴⁵ Исто, стр. 5-6.

онемогућити му да до Ч+14 овлада комплетним висом Рафша. Приликом извлачења поседати узастопне положаје одакле наносити губитке непријатељу. Обезбедити спој са левим суседом. Омогућити деловима 3. пешадијске чете противнапад на западним падинама Рафше. Границе вода, десно: увала–главна комуникација источно од Рафше, лево: лева граница чете. Подржава четне ватрене групе. Осматрачница у ближем задатку у рејону ивице шуме на платоу, у следећем у рејону Рафше.”¹⁴⁶

„2. стрелјачки вод без једног стрелјачког одељења, са одељењем бацача граната аутоматских, организовати одбрану у рејону Женски поток (500м југо-источно од коте 482)–Ушће потока у Крајмировску реку–к.571 са задатком: у ближем задатку, ослонцем на Бишевачку греду, употребом снажне и изненадне ватре бацача граната аутоматских и стрелјачког наоружања, наносити губитке непријатељу испред предњег краја. Константним нападима у бок главних снага непријатеља у рејону Потока и Платоа омогућити правовремено извлачење 1. стрелјачког вода. Ослонцем на вис онемогућити непријатељу брз продор дуж Бишевачке греде на правцу к.571–Јарчиште и овладавање делом фазне линије –„АЛФА“ до Ч+10. Осигурати спој са десним суседом и узастопним извлачењем на резервне положаје наносити непријатељу константне губитке, слабити му нападну моћ и онемогућити му обухват на десном крилу и овладавање тт.617 до Ч+14. Омогућити увођење у борбу делова 3. пешадијске чете на правцу Јарчиште–Рафатова чесма. Границе вода: десно, десна граница чете, лево, ушће Потока у Крајмировску реку–увала источно од Рафатове чесме. Подржава четна ватрена група. Осматрачница у рејону к.571.”¹⁴⁷

„3. стрелјачки вод са одељењем далекометних пушака, организовати одбрану у рејону Рафатове чесме (Источна увала–Главна комуникација у правцу Рафше–комуникација на правцу Фаратове баште–Јарчиште) са задатком: Прецизним дејством по важним циљевима непријатеља и постепеним активирањем система ватре подржати борбу 1. и 2. стрелјачког вода на предњем крају, подржати њихово извлачење и онемогућити непријатељу овладавање делом фазне линије –„АЛФА“ у рејону потока и косе ка платоу до Ч+10. Коришћењем погодности доминантног терена, дејством кроз међупросторе и поред крила властитих јединица наносити непријатељу значајне губитке у току наступања и

¹⁴⁶ *Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1*, Војна академија, Београд, 2020, стр. 6.

¹⁴⁷ Исто, стр. 6-7.

борбе по дубини, те подржати прихват водова из прве линије. У даљем зауставити непријатеља и онемогућити му овладавање комуникацијом Фаратове баште – Јарчиште до Ч+14. Омогућити увођење у борбу делова 3. пешадијске чете на правцу главне комуникације источно од Рафше. Границе вода, десно – увала, лево – главна комуникација источно од Рафше. Подржава четна ватрена група. Осматрачница код крошњастог дрвета у рејону Рафатове чесме.”¹⁴⁸

„Четна ватрена група састава два одељења минобацача 82 mm , командир четне ватрене групе, командир вода за подршку. Основни ватрени положај у рејону увале 200 m југо-источно од тт 577 Рафша. Резервни ватрени положај у рејону колског пута 200 m југо-западно од Рафше. Ватрени положај наредни –1 у рејону Самољице.”¹⁴⁹

Задатак:

- „У току наступања и јуриша непријатеља остварити запречне ватре у рејону Главне комуникације, обода села Крајмировац и Боровац и ивице шуме ка Крајмировској реци.
- Спречавати непријатељским снагама наступање, излазак на јуришни положај и извршење јуриша.
- У току борбе спречавати уклињавање непријатеља на правцу: Главне комуникације и Потока.
- Спречавати непријатељу обухват са правца Бишевца и Бишевачке греде;
- Подржати извлачење снага са предњег краја и концентричним и запречним ватрама зауставити непријатеља на фазној линији –„АЛФА“;
- Подржати извлачење водова прве линије и одбрану на фазној линији–1.
- Подржати противнапад на правцу: Рафатова чесма – Рафша–Крајмировац.
- Тежиште ПОБ је на правцу Крајмировац – Јарчиште.”¹⁵⁰

„Четна противоклопна група састава: одељење противоклопних ракетних система 9К111, командир противоклопне групе, командир одељења, посада противоклопни рејон: Плато–Увала западно–Рафша. Задатак: бити у стању сталне готвости за борбу против непријатељских оклопних борбених возила на правцу: Крајмировац–Рафша поседањем

¹⁴⁸ Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1, Војна академија, Београд, 2020, стр. 7.

¹⁴⁹ Исто.

¹⁵⁰ Исто.

противоклопних положаја на Платоу и западним падинама Бишавачког брда (серпентине). Противоклопни рејон наредни— 1 у рејону Јарчишта. Поседање противоклопног рејона наредног—1 извршити после извлачења водова прве линије. Осматрачница у рејону Рафше.”¹⁵¹

в. Упутства за координацију

„Извиђати и прикупљати податке осматрањем. Посебну пажњу обратити на могућност убацивања непријатељских група у рејон одбране чете. Осигурање десног бока изводи други вод. Осматрати нуклеарно хемијско биолошку ситуацију у оквиру општег осматрања, а извештавати гласом. Користити све мере маскирања и заштите од осматрања из ваздуха. Мешовито минско поље испред предњек краја у захвату главне комуникације израдиће 1. стрељачки вод. Уредити положаје и фортификације око отпорне тачке на Рафши до 08.00 часова 22.10. Готовост за одбрану у 10,00 часова 22. 10.”¹⁵²

4. ЛОГИСТИЧКА ПОДРШКА

а. Концепт логистичке подршке

„Четна станица за снабдевање развија се у рејону Фаратове баште, у готовости за рад од 18,00 часова 21.10.”¹⁵³

б. Материјал и сервис

„Приоритет у снабдевању имати на попуни муницијом У случају оштећења м/в одмах ме извештавати о месту оштећења и врсти оштећења, ради позивања екипе за оправку и евакуацију из борбе. До 20,00 часова дана 21.10. извршити попуну муницијом и погонским средствима. Попуну утрошене количине муниције извршити по избијању на Фазну линију—„АЛФА“. За извршење задатка одобрава се: 2 борбена комплекта муниције за стрељачки водо наоружање. У резерви мора бити 0,5 борбеног комплекта, за минобацач 82 mm 1 борбени комплет. Одобреном количином муниције снабдети све водове до готовости за одбрану. Исхрану људства вршити на положају, поделу хране организовати на положају одељења. Забрањујем употребу воде из месних извора, обезбедити потребне количине воде

¹⁵¹ Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр.1, Војна академија, Београд, 2020, стр. 7.

¹⁵² Исто, стр. 8.

¹⁵³ Исто.

за вод из четне станице.”¹⁵⁴

в Санитетска евакуација и хоспитализација

„Четна рањеничка прихватница се развија у рејону Потока, на ивици шуме на коси. Лакше рањене и повређене по указаној помоћи вратити у јединице, а теже повређене и оболеле припремити за евакуацију. Збрињавање повређених вршити пружањем самопомоћи и узајамне помоћи. Теже повређене извачити саположаја на маскирана и заклоњена места, а место повређеног обележавати ашовчићем.”¹⁵⁵

5. КОМАНДОВАЊЕ И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ

а. Командовање

„Моја осматрачница биће у рејону тт 577 Рафша. Наредна осматрачница у рејону Фаратове баште. До почетка напада непријатеља командоваћу преко курира, непосредним контактом и сигнаlima.”¹⁵⁶

б. Телекомуникације

„Радио везу користити искључиво у случају изненадног дејства непријатеља и са отпочињањем напада. Радио везу одржавати по плану везе који ћете добити.

Сигнали:

- Нуклеарно хемијско биолошка опасност радиом 222, гласом „ОТРОВИ”;
- тенковска опасност, радиом 444, гласом „ТЕНКОВИ”;
- опасност из ваздушног простора, радио 666, гласом „АВИОНИ”.

Остали сигнали по таблици сигнала.

Извештај доставити: о стању готовости за одбрану, о избијању непријатеља на јуришни положај, по извлачењу на резервне положаје, а у току дејства према потреби. Мој заменик командир 1. стрељачког вода.”¹⁵⁷

**Командир 1. пч
мајор
М. П.**

¹⁵⁴ Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр. I, Војна академија, Београд, 2020, стр. 8.

¹⁵⁵ Исто.

¹⁵⁶ Исто.

¹⁵⁷ Исто, стр. 9.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Доктрина Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2010.
2. *Доктрина информационих операција Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2017.
3. *Доктрина командовања у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016.
4. *Доктрина операција Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2022.
5. *Доктрина цивилно–војне сарадње Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2012.
6. *Доктрина Копнене Војске*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2012.
7. Деветак Саша, Ђурић Зоран, *Развој, изазови и перспективе теорије и праксе тактике*, Научна конференција војних наука ВОЈНА 2023., Зборник радова, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2023.
8. Jovanović Miroslav, Kojić Mladen, Jotiћ Slaviša, Žnidaršič Vinko, *Comparative Analysis of the content of Combat Orders in the Yugoslav People's Army and Operational Orders in the Serbian Armed Forces*, International conference Knowledge-Based Organization, 13.06.–15.06.2024. Sibiu, Republic of Romania, 2024, <https://doi.org/10.2478/kbo-2024-0014>.
9. Каровић Самед, *Командовање и руковођење*, Универзитет одбране, Војна академија, Београд, 2016.
10. Каравидић Зоран, *Примена методе моделовања у процесу оперативног планирања за потребе војне делатности*, International thematic proceedings: *Applied Researches*, 2022.
11. *Методички приручник за тактичку обуку пешадије*, Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд, 1980.
12. Niebuhr Robert, *Death of the Yugoslav People's Army and the Wars of Succession*, Polemos, 204.
13. *Оперативно наређење за одбрану „Боровац” бр. I*, Војна академија, Београд, 2020.
14. *Појмовник функционалних доктрина и доктрина видова Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2012.
15. *Правило војник–одељење пешадије*, Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд, 1980.
16. *Правило пешадијска (брдска, планинска) чета–вод*, Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд, 1977.

17. *Правило пешадијска чета–вод*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2016.
18. *Правило пешадијски (моторизовани) батаљон*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2013.
19. *Прилози уз Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2017.
20. *Прилози уз Упутство за рад Команди и штабова у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2022.
21. *Приручник за тактичку обуку*, Генералштаб Војске Југославије, Београд, 2002.
22. *Тактика, борбена дејства тактичких јединица Копнене Војске Југословенске народне армије и Територијална одбрана*, Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд, 1981.
23. *Тактика организација и намена копнене војске Југословенске народне армије и Територијална одбрана*, Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд, 1981.
24. *Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2017.
25. *Упутство за рад команди–штабова, нацрт*, Центар високих војних школа Југословенске народне армије, Београд, 1983.